

สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
สำนักงาน ป.ป.ส.

เลขที่ 5 ถนนดินแดง สามเสนใน พญาไท กรุงเทพมหานคร 10400
โทรศัพท์/โทรสาร 0 2245 9083
www.oncb.go.th

ชุดหนังสือ แนวคิดและรูปแบบการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ประกอบด้วย 12 เล่ม

- เล่มที่ 1 แนวคิดการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง
- เล่มที่ 2 รูปแบบการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง
- เล่มที่ 3 กรณีศึกษา กลุ่มชุมชนมุสลิมอัลยุสรอสามัคคี จังหวัดอ่างทอง
- เล่มที่ 4 กรณีศึกษา กลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์จริยธรรมในเพชรไผ่เม็ดทราย จังหวัดสระแก้ว
- เล่มที่ 5 กรณีศึกษา เครือข่ายเยาวชนกลุ่มต้นน้ำ จังหวัดอุบลราชธานี
- เล่มที่ 6 กรณีศึกษา กลุ่มเยาวชนหมู่บ้านหนองขาม จังหวัดขอนแก่น
- เล่มที่ 7 กรณีศึกษา ชมรมอนุรักษรักโรธาน หริภุญชัยคลับ จังหวัดลำพูน
- เล่มที่ 8 กรณีศึกษา เครือข่ายเด็กและเยาวชน จังหวัดตาก For Friend Club
- เล่มที่ 9 กรณีศึกษา กลุ่มลูกผู้ชายเพชรพันธุ์แท้ จังหวัดเพชรบุรี
- เล่มที่ 10 กรณีศึกษา กลุ่มกะลาสี จังหวัดระนอง
- เล่มที่ 11 กรณีศึกษา เครือข่ายผู้นำเยาวชน จังหวัดชายแดนภาคใต้ (คยด.) จังหวัดปัตตานี
- เล่มที่ 12 กรณีศึกษา โครงการครูตำรวจข้างถนน สถานีตำรวจนครบาลบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

ชุดหนังสือ

แนวคิดและรูปแบบการป้องกันยาเสพติด
ในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

เล่มที่
1

แนวคิดการป้องกันยาเสพติด ในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

จัดทำโดย
สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
สำนักงาน ป.ป.ส.

เขียน เรียบเรียงและจัดทำโดย
สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
สำนักงาน ป.ป.ส.

ชุดหนังสือ

แนวคิดและรูปแบบการป้องกันยาเสพติด
ในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

เล่มที่
1

แนวคิดการป้องกันยาเสพติด ในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

พิมพ์ครั้งที่ 1 พุทธศักราช 2552

จำนวน 1,500 เล่ม

ISBN: 978-974-9867-82-2

เอกสารเผยแพร่ 2-05-2552

พิมพ์ที่ บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด

โทร. 0 2743 9000

คำนำ

องค์ความรู้ด้านการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ถือได้ว่าเป็นองค์ความรู้ที่จำเป็นต้องเร่งแสวงหาเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานให้ทันกับสภาพปัญหาที่นับวันจะกร่อนกินเยาวชนและสังคมไปอย่างรวดเร็ว ชุดหนังสือแนวคิดและรูปแบบการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงชุดนี้ จึงพยายามเป็นแสงเทียนส่องนำทางให้เห็นร่องรอยทางออกแห่งปัญหาและให้ผู้มีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติ ผู้ที่สนใจหรือแม้แต่เยาวชนเอง สามารถมีทิศทางร่วมกันถากถางเส้นทางในการป้องกันปัญหาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงได้

ชุดหนังสือแนวคิดและรูปแบบการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ประกอบด้วยหนังสือจำนวน 12 เล่ม โดยเล่มแรก คือ แนวคิดการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ซึ่งเป็นแนวคิดโดยรวมในการดำเนินงาน ตั้งแต่การทำความเข้าใจว่าเยาวชนกลุ่มเสี่ยงคือใคร มีความสำคัญอย่างไร และควรมีแนวทางหรือกระบวนการพื้นฐานในการดำเนินงานได้อย่างไร ซึ่งเนื้อหาในเล่มที่ 1 เป็นการเขียนและเรียบเรียงโดยสำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. โดยเป็นการเรียบเรียงองค์ความรู้ที่ได้ตกตะกอนจากเวทีการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้เชี่ยวชาญและผู้ปฏิบัติงานด้านเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ที่จัดขึ้นระหว่างปี 2550 - 2551

¹การใช้คำว่า "เยาวชนกลุ่มเสี่ยง" มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อให้บุคคลหรือองค์กรที่ดำเนินงานด้านการป้องกันยาเสพติด มีความเข้าใจตรงกันว่าควรค่าเป็นงานกับกลุ่มใดเป็นเป้าหมายสำคัญ อย่างไรก็ตาม ข้อควรคำนึงสำหรับการใช้คำว่า "เยาวชน กลุ่มเสี่ยง" คือ ไม่ควรใช้สื่อสารกับเยาวชนหรือผู้ปกครองโดยตรงในการดำเนินงาน เนื่องจากคำนี้สามารถตีความหมายไปในเชิงลบได้ จึงอาจเกิดความเข้าใจผิดหรืออุปสรรคทำงาน ดังนั้นในการดำเนินงานกับกลุ่มเป้าหมาย จึงควรใช้คำอื่นที่ไม่แฝงความหมายในเชิงลบแทน

ลำดับต่อมา เล่มที่ 2 ถึงเล่มที่ 12 มาจากรายงานโครงการวิจัยรูปแบบการทำงานป้องกันในเยาวชนกลุ่มพฤติกรรมเสี่ยง โดยสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งได้รับงบประมาณจากสำนักงาน ป.ป.ส. โดยเนื้อหาในเล่มที่ 2 เป็นการรายงานภาพรวมรูปแบบการทำงานป้องกันในเยาวชนกลุ่มพฤติกรรมเสี่ยง รวมถึงบทสรุปสำหรับผู้บริหาร และในส่วนเนื้อหาตั้งแต่เล่มที่ 3 ถึง เล่มที่ 12 เป็นการถอดบทเรียนกรณีศึกษาจำนวน 10 พื้นที่ซึ่งกระจายทั่วประเทศ โดยแบ่งการจัดพิมพ์ออกเป็นพื้นที่ละ 1 เล่ม เพื่อสะดวกต่อการศึกษาและใช้ประโยชน์

ผู้มีส่วนร่วมและผู้มีพระคุณที่ได้ช่วยกันตกตะกอนความรู้และประสบการณ์จนออกมาเป็นหนังสือทั้ง 12 เล่มนี้ มีมากมายจนผู้จัดทำอาจกล่าวรายชื่อได้หมดในหน้าคำนำนี้ ผู้จัดทำจึงขออภัยและขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ และชุดหนังสือที่ท่านถืออยู่นี้ก็เช่นเดียวกับการทำงานป้องกันปัญหายาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่จำเป็นต้องเดินทางเพื่อปรับแก้ให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ในโอกาสต่อไป ซึ่งหากหนังสือเล่มนี้มีข้อผิดพลาดประการใด ผู้จัดทำขออภัยเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
สำนักงาน ป.ป.ส.

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
1. บทนำ	2
1.1 สภาพปัญหาและความสำคัญ	2
1.2 ภาพรวมลักษณะเยาวชน	4
2. นิยาม "เยาวชนกลุ่มเสี่ยง"	7
3. แนวทางการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง	8
3.1 การทำความเข้าใจสภาพปัญหาและเยาวชน	11
3.2 การสร้างฐานข้อมูล/ระบบข้อมูล	15
3.3 การพัฒนากลไกการดำเนินงาน	17
3.4 การพัฒนารูปแบบ/วิธีการดำเนินงานที่เหมาะสม	20
3.5 การดำเนินงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง	22
3.6 การติดตามสถานะ/พฤติกรรมเยาวชนกลุ่มเสี่ยง	30
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก ทำเนียบหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	32
ภาคผนวก ข ตัวอย่างตารางการฝึกอบรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนกลุ่มเสี่ยง	38

แนวความคิดป้องกันยาเสพติด
ในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

แนวคิดการป้องกันยาเสพติด ในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

1. บทนำ

1.1 สภาพปัญหาและความสำคัญ

สถานการณ์ปัญหายาเสพติดประเทศไทย นับตั้งแต่ปี 2547 เริ่มมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยจากการประมาณการผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเครือข่ายวิชาการสารเสพติดได้ประมาณการผู้เสพยาเสพติดเมื่อปี 2546 ไว้จำนวน 460,000 คน ต่อมาในปี 2550 ประมาณการว่ามีผู้เสพยาเสพติดเพิ่มขึ้นเป็น 570,000 คน และในปี 2551 เพิ่มขึ้นเป็น 605,000 คน

โดยหากพิจารณาจากกลุ่มประชากรที่มีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับปัญหา ยาเสพติดเป็นอย่างสูง พบได้ว่า กลุ่มเยาวชนเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงหรือมีโอกาสสูง ในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งหากพิจารณาข้อมูลผู้เข้ารับการบำบัดตาม ระบบรายงานระบบติดตามและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด (บสศ.) พบว่า เยาวชนอายุ ต่ำกว่า 25 ปี เป็นกลุ่มที่เข้ารับการบำบัดรักษาเป็นจำนวนมาก โดยเข้ารับการบำบัด ถึงร้อยละ 50.13 51.35 และ 52.04 ของประชากรที่เข้ารับการบำบัดทั้งหมด ในปี 2549-2551 ตามลำดับ ดังนั้น การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจึงควรมุ่งเน้นที่ เยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญ

แนวนโยบายและกรอบยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ที่ผ่านมา จึงได้กำหนดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเยาวชนเป็นหนึ่งในกลุ่มเป้าหมาย หลักของการดำเนินงาน โดยมีมาตรการป้องกันกลุ่มเสี่ยงมิให้มีโอกาสเกี่ยวข้องกับ ยาเสพติด (Potential Demand) เป็นแนวทางหลักในการกำหนดยุทธศาสตร์ จัดทำ แผนปฏิบัติการและการดำเนินงาน ดังเช่น ปฏิบัติการ 6 เดือน "รวมพลัง ประเทศไทย พันภัยยาเสพติด" (1 เมษายน - 30 กันยายน 2551) ได้กำหนดกลยุทธ์ "3 ลด 3 เพิ่ม 3 เน้น" โดยการลดเยาวชนกลุ่มเสี่ยง/ปัจจัยเสี่ยงเป็นหนึ่งในกลยุทธ์สำคัญตาม ปฏิบัติการ หรือความคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ 82/2552 เรื่อง ยุทธศาสตร์และกลไก

การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามนโยบายรัฐบาล ก็ได้กำหนดให้เยาวชนเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนา เพื่อให้มีภูมิคุ้มกันต่อยาเสพติดและปัจจัยชั่วร้ายต่างๆ เป็นต้น ฉะนั้น การป้องกันในกลุ่มเยาวชนเพื่อมิให้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติดจึงเป็นเจตจำนงและแนวนโยบายที่สำคัญของภาครัฐและองค์กรในภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม เยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี เป็นกลุ่มประชากรที่มีขนาดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 37.1 ของประชากรทั้งหมดในปี 2550 รวมถึงมีลักษณะหลากหลาย ทั้งเยาวชนที่อยู่กับครอบครัว เยาวชนที่ครอบครัวแตกแยกหรือมีเหตุจำเป็นทำให้ไม่ได้อยู่กับครอบครัว เยาวชนในสถานศึกษา เยาวชนนอกสถานศึกษา เยาวชนแกนนำ เยาวชนค้ายาเสพติด เยาวชนที่มีความสามารถด้านการเรียน มีความสามารถด้านกีฬา ด้านดนตรี หรือเยาวชนที่อาจยังหาความสามารถของตนเองไม่พบ ฯลฯ ซึ่งเยาวชนแต่ละกลุ่มแต่ละลักษณะจะมีโอกาสในความเสี่ยงที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดแตกต่างกัน

โดยผลการวิจัยเชิงสำรวจของศูนย์วิจัยเอแบค เรื่องพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชน ในปี 2550 พบว่า กลุ่มเยาวชนที่มีโอกาส/ความเป็นไปได้ในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติด 5 อันดับแรก ได้แก่ กลุ่มที่มีทัศนคติที่ผิดเกี่ยวกับยาเสพติด กลุ่มที่มีวัฒนธรรม/วิถีชีวิตยอมรับการใช้ยาเสพติด กลุ่มที่ใช้ชีวิต/เวลาในทางที่ไม่ควร อาทิ หนีเรียน มีเพศสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสม ดื่มเกม เสพสื่อลามก กลุ่มที่มีความเอนเอียงต่อพฤติกรรมแข่งรถชิง และกลุ่มที่มีปัญหาครอบครัว

ดังนั้น การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในกลุ่มเยาวชน ซึ่งมีปัจจัยจำกัดเชิงบริหารต่างๆ เช่น ปัจจัยจำกัดด้านทรัพยากร เวลาและองค์ความรู้ จึงจำเป็นต้องเลือกกลุ่มเยาวชนที่มีความเสี่ยง/โอกาสสูงในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติดเป็นลำดับความสำคัญแรกในการดำเนินงาน เพื่อให้การป้องกันปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชนสามารถดำเนินการได้อย่างตรงจุด ตรงประเด็น และตรงต่อสภาพปัญหามากที่สุด อันจะทำให้การป้องกันปัญหายาเสพติดสามารถบังเกิดผลหรือสามารถลดผู้ที่จะเข้าประจัญหน้าปัญหายาเสพติดได้อย่างแท้จริง

1.2 ภาพรวมลักษณะเยาวชน

เยาวชนกลุ่มเสี่ยงถือเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญในการดำเนินงานป้องกันปัญหา ยาเสพติด การทำความเข้าใจถึงนิยาม ลักษณะและการดำเนินงานกับ "เยาวชนกลุ่มเสี่ยง" จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยการที่จะเข้าใจถึงเยาวชนกลุ่มเสี่ยงได้ จำเป็นที่จะต้องทราบถึงภาพรวมลักษณะของเยาวชนก่อน เพื่อให้เข้าใจถึงลักษณะโดยรวมของกลุ่มเยาวชนและความสัมพันธ์ของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในกลุ่มเยาวชนภาพรวมทั้งหมด ซึ่งมีรายละเอียดเป็นดังนี้

ลักษณะเยาวชนโดยรวมสามารถจำแนกออกได้หลากหลายลักษณะตามแต่มุมมองในด้านต่างๆ สำหรับกรอบความคิดเพื่อการดำเนินงานป้องกันปัญหา ยาเสพติดในปัจจุบัน ได้แบ่งเยาวชนตามลักษณะทางพฤติกรรมออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ เยาวชนกลุ่มทั่วไป กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มเสพ/คิก โดยเยาวชนแต่ละกลุ่มมีลักษณะดังต่อไปนี้

(1) เยาวชนกลุ่มทั่วไป คือ เยาวชนทั่วไปที่มีพฤติกรรมตามปกติในบรรทัดฐานทางสังคมและมีภูมิคุ้มกันต่อยาเสพติดในระดับที่มากกว่าเยาวชนกลุ่มอื่น โดยเปรียบเทียบ

(2) เยาวชนกลุ่มเสี่ยง คือ กลุ่มเยาวชนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือมีโอกาส/แนวโน้มสูงที่จะใช้ยาเสพติด หรืออาจรวมถึงเยาวชนที่เสพยาเสพติดหรือเคยทดลองใช้บ้างแล้วแต่ยังไม่ถึงขั้นเป็นผู้ติดยา

(3) เยาวชนกลุ่มเสพ/คิก คือ กลุ่มเยาวชนที่เสพ/คิกยาเสพติดเป็นประจำ ซึ่งจำเป็นต้องเข้ารับการบำบัดรักษา

ภาพรวมลักษณะเยาวชนด้านการป้องกันยาเสพติด

จากรูปภาพข้างต้น เห็นได้ว่า เยาวชนกลุ่มทั่วไป กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มเสพติด มีโอกาส/แนวโน้มที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่แตกต่างกัน โดยเยาวชนกลุ่มเสพติดเป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดโดยตรง หรือเป็นผู้ใช้ยาเสพติด เยาวชนกลุ่มนี้จึงขาดหรือสูญเสียภูมิคุ้มกันยาเสพติด แนวทางการดำเนินการหลักสำหรับเยาวชนกลุ่มนี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขหรือบำบัดรักษา รวมถึงติดตาม ดูแลช่วยเหลือเพื่อให้มีพฤติกรรมที่ออกจากเยาวชนกลุ่มเสพติดหรือสามารถเลิกใช้ยาเสพติด และกลับมามีภูมิคุ้มกันยาเสพติดที่เข้มแข็ง เพื่อป้องกันการกลับไปเสพติดหรือคิดยาเสพติดซ้ำ

ในขณะที่กลุ่มเยาวชนที่อยู่รอบนอกหรืออยู่ไกลจากปัญหายาเสพติดมากกว่ากลุ่มอื่นโดยเปรียบเทียบ ได้แก่ เยาวชนกลุ่มทั่วไป ซึ่งเยาวชนกลุ่มนี้มีภูมิคุ้มกันยาเสพติดที่ดีหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีเมื่อเทียบกับเยาวชนกลุ่มอื่น การดำเนินการป้องกันสำหรับเยาวชนในกลุ่มนี้ โดยหลักจึงเป็นการรณรงค์ ให้ความรู้และเสริมสร้างทักษะชีวิต เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้สามารถรักษามิคุ้มกันยาเสพติดที่มีอยู่ได้

ส่วนเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เป็นกลุ่มเยาวชนที่ยังมิได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดโดยตรง แต่มีค่านิยม ทักษะและพฤติกรรมที่แสดงได้ว่ามีแนวโน้ม/โอกาสเป็นอย่างสูงที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด หรือตกอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่มีความเสี่ยง การดำเนินงานจึงจำเป็นต้องแทรกแซงเยาวชนกลุ่มนี้ให้ออกจากสภาวะ/พฤติกรรมเสี่ยง หรือสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้เกิดขึ้น เพื่อประคับประคอง/ดูแลมิให้มีโอกาส/แนวโน้มที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้ได้มากที่สุด

เยาวชนกลุ่มเสี่ยงจึงเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีลำดับความสำคัญเป็นลำดับแรกในการดำเนินงานป้องกันปัญหายาเสพติด อย่างไรก็ตาม การที่จะเข้าถึงและดำเนินการป้องกันปัญหาในเยาวชนกลุ่มนี้ได้ จำเป็นต้องทราบว่า "เยาวชนกลุ่มเสี่ยงคือใคร" หรือเยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีรูปแบบ/ชุดพฤติกรรมเป็นอย่างไร เพื่อให้สามารถดำเนินการได้ตรงตามกลุ่มเป้าหมายให้มากที่สุดเท่าที่สามารถกระทำได้

2. นิยาม “เยาวชนกลุ่มเสี่ยง”

เยาวชนกลุ่มเสี่ยง² หมายถึง เด็กและเยาวชน ที่มีลักษณะพฤติกรรมทัศนคติ ค่านิยม โอกาสและเงื่อนไขปัจจัยในการใช้ชีวิตที่มีโอกาส/แนวโน้มที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมากกว่าบุคคลอื่น หรือตกอยู่ในสถานการณ์ที่มีแนวโน้มเข้าสู่การใช้ยาเสพติดมากกว่าบุคคลอื่น โดยแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มหลัก ดังนี้

(1) กลุ่มที่สังคมมองในเชิงลบ คือ เยาวชนที่มีพฤติกรรมที่นอกเหนือจากบรรทัดฐานของสังคมจนถูกสังคมตราในเชิงลบ เช่น

- เยาวชนที่อยู่ในแก๊งที่ใช้ความรุนแรง
- เยาวชนที่อยู่ในแก๊งชิงรถมอเตอร์ไซด์
- เยาวชนที่เคยกระทำความผิด หรือมีประวัติถูกคุมประพฤติ
- เยาวชนที่เคยเสพยาเสพติด
- เยาวชนที่หนีเรียน

(2) กลุ่มที่อยู่ในภาวะบริโภคนิยม คือ เยาวชนที่ได้รับอิทธิพลความคิดจากกระแสบริโภคนิยมและวัตถุนิยมจนส่งผลให้ความคิด ความเชื่อและค่านิยมมุ่งเน้นการแสวงหาความสนุกสนานให้กับตนเอง ไม่สนใจในสังคมรอบข้าง และขาดเป้าหมายในชีวิต เช่น

- เยาวชนที่เที่ยวเตร่/มั่วสุม
- เยาวชนที่ว่างงาน เครียดเตร่อยู่ในชุมชน
- เยาวชนที่พึ่งพิง แสวงหาความสนุกสนานจากการบริโภคและใช้จ่ายเงินเกินตัว
- เยาวชนที่ไม่ได้อยู่กับครอบครัว หรืออาศัยอยู่ตามหอพักและที่พักอาศัยเชิงพาณิชย์

²การใช้คำว่า “เยาวชนกลุ่มเสี่ยง” มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อให้บุคคลหรือองค์กรที่ดำเนินงานด้านการป้องกันยาเสพติดมีความเข้าใจตรงกันว่าควรดำเนินงานกับกลุ่มใดเป็นเป้าหมายสำคัญ อย่างไรก็ตาม การใช้คำว่า “เยาวชนกลุ่มเสี่ยง” ถือเป็นคำที่ไม่เหมาะสมสำหรับใช้สื่อสารโดยตรงกับเยาวชนหรือใช้สื่อสารในการดำเนินงานโดยตรงกับกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากมีนัยเชิงลบในการดำเนินงานกับกลุ่มเป้าหมาย จึงควรใช้คำอื่นแทนที่ไม่แฝงนัยเชิงลบ

(3) กลุ่มที่อยู่ในภาวะวิกฤติ คือ เยาวชนที่ต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ ในชีวิตอย่างโดดเดี่ยว โดยขาดกลไกต่างๆ ประคับประคอง ช่วยเหลือ ดูแล เช่น

- เยาวชนเร่ร่อน
- เยาวชนที่ถูกละเมิด/ทารุณบังคับใช้แรงงาน
- เยาวชนที่กำลังหรือเคยประสบปัญหา/ภัยสงคราม/ภัยธรรมชาติ/อุบัติภัย และความรุนแรงต่างๆ โดยปราศจากกลุ่ม/องค์กร หรือบิดามารดา ผู้อุปการะเลี้ยงดู

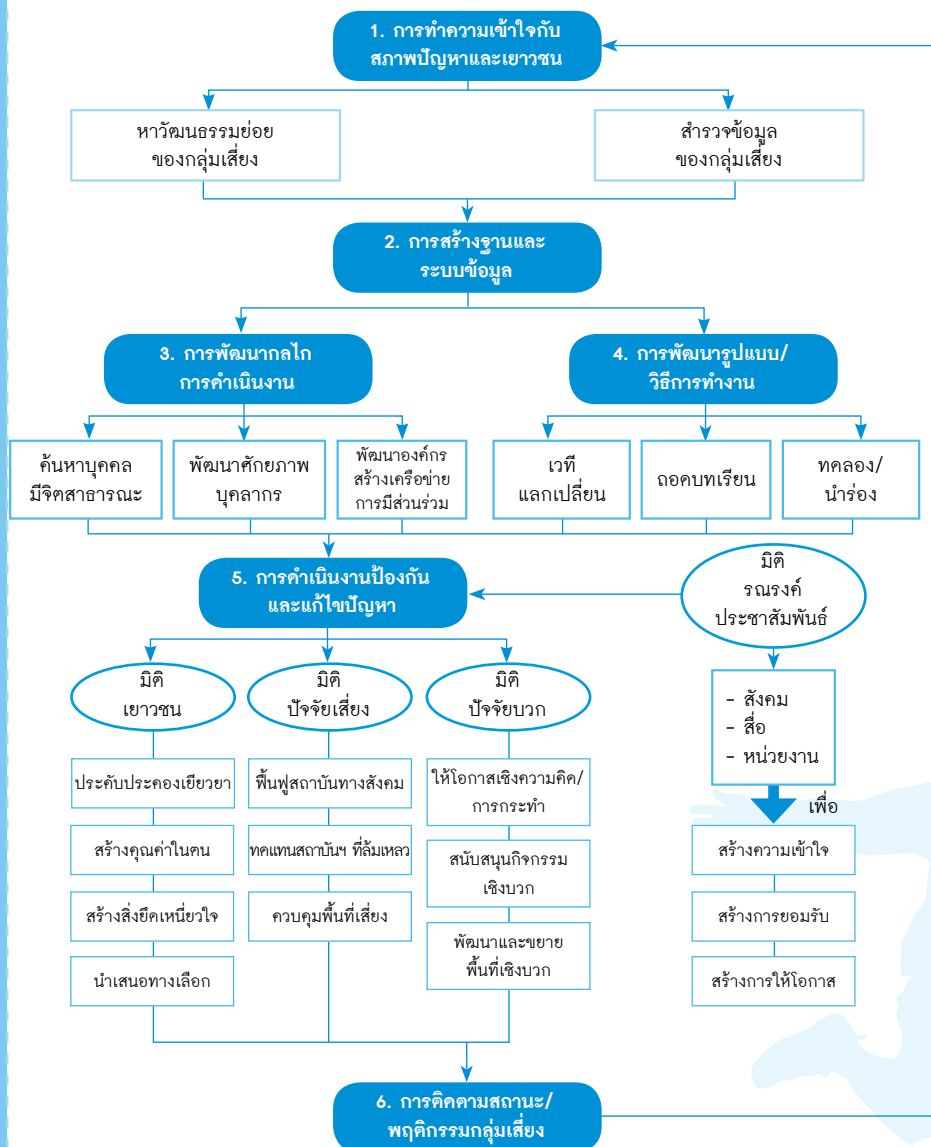
3. แนวทางการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด ในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

เพื่อให้การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีแนวทางพื้นฐานสำหรับหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องในระดับต่างๆ นำไปประยุกต์ปรับใช้ในการดำเนินงาน สำนักงาน ป.ป.ส. โดยสำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด จึงได้พยายามพัฒนาแนวคิดและแนวทางการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง โดยใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ที่มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญในการดำเนินงานป้องกันปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบนและปัญหายาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง รวมถึงการถอดบทเรียนการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในรูปแบบต่างๆ ทั่วประเทศ และได้สังเคราะห์เป็นแนวทางพื้นฐานโดยรวมในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เพื่อนำไปปรับใช้ให้เข้ากับสถานการณ์สภาพปัญหา บริบทแวดล้อม ศักยภาพ ปัจจัยเกื้อหนุน/ปัจจัยต้านของแต่ละพื้นที่ต่อไป

แนวทาง/ระบบพื้นฐานการดำเนินงานป้องกันปัญหาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ประกอบด้วยการทำงานหลัก 6 ประการ โดยเริ่มจากการทำความเข้าใจ "เข้าใจ" กับสภาพปัญหาและลักษณะของเยาวชน จากนั้นจึงจัดการข้อมูลและองค์ความรู้ต่างๆ ที่ได้จากการศึกษา สำรวจและรวบรวมมาสร้างและพัฒนาเป็นฐานข้อมูลที่เป็นระบบ เพื่อเป็นองค์ประกอบพื้นฐานในการดำเนินงาน โดยเมื่อสามารถเข้าใจสภาพปัญหาของเยาวชนได้แล้ว ต่อมาจำเป็นต้อง **"เข้าถึง"** เยาวชนกลุ่มเสี่ยงซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญในการดำเนินงาน โดยพัฒนากลไกการดำเนินงาน อันได้แก่ บุคคล/องค์กร/หน่วยงาน/เครือข่ายที่สามารถเข้าถึงและจัดการกับปัญหาได้อย่างตรงเป้าหมาย รวมถึงจำเป็นต้องมีกระบวนการพัฒนารูปแบบ/วิธีการดำเนินงานควบคู่ไปด้วย เพื่อก่อให้เกิดองค์ความรู้สำหรับนำไปดำเนินงาน จากนั้นจึงเป็นขั้นตอนสำคัญ คือ การดำเนินงานป้องกันปัญหาเสพติดในกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นการ **"พัฒนา"** เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่กลุ่มเป้าหมายและลดทอนปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ที่นำสู่ปัญหาเสพติด และเมื่อได้พัฒนากลุ่มเป้าหมายแล้ว จำเป็นต้องดูแลติดตามกลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง เพื่อประคับประคองให้ออกจากสภาวะและพฤติกรรมเสี่ยงให้นานที่สุด หรือจนกว่ากลุ่มเป้าหมายจะมีภูมิคุ้มกันพอที่จะเผชิญปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ในสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปได้ โดยกรดำเนินการหลักทั้ง 6 ประการตามแนวทาง/ระบบพื้นฐานการดำเนินงานป้องกันปัญหาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แนวทางพื้นฐานการดำเนินงานป้องกันปัญหาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

3.1 การทำความเข้าใจสภาพปัญหาและเยาวชน

การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดโดยเฉพาะเยาวชนกลุ่มเสี่ยง จะไม่สามารถบรรลุผลสัมฤทธิ์ได้ หากกระทำโดยไร้เป้าหมาย ไร้หลักในการดำเนินการ หรือดำเนินการโดยขาดความเข้าใจในสภาพปัญหา ความต้องการ ลักษณะของเยาวชน ตลอดจนบริบทในพื้นที่ ดังนั้น ลำดับแรกในการดำเนินงานป้องกันปัญหายาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงจึงจำเป็นต้องเข้าใจสภาพปัญหาและลักษณะ/ธรรมชาติของเยาวชนเสียก่อน เพื่อให้สามารถดำเนินงานที่ส่งผลต่อเป้าหมายได้อย่างแท้จริง

การทำความเข้าใจสภาพปัญหาและเยาวชน โดยหลักสามารถดำเนินการได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

(1) การศึกษาวัฒนธรรมย่อยของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง การศึกษาในลักษณะนี้เป็นการแสวงหาองค์ความรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจในธรรมชาติและลักษณะของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในแง่มุมต่างๆ อย่างลุ่มลึกและรอบด้าน เนื่องจากปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบนและปัญหายาเสพติดในเยาวชนโดยเฉพาะเยาวชนกลุ่มเสี่ยงเป็นหนึ่งในปัญหาสังคมที่มีลักษณะซับซ้อนและเป็นพลวัต จึงจำเป็นต้องศึกษาวัฒนธรรมย่อยของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในแต่ละกลุ่มแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เข้าใจกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงานอย่างแท้จริง ดังนั้น วิธีการศึกษาจึงควรเป็นวิธีการที่ละเอียด สามารถเข้าถึงข้อมูลและตัวตนของเยาวชนได้อย่างลึกซึ้ง โดยสามารถประยุกต์ใช้วิธีการศึกษาตามวิธีวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลักในการศึกษาได้³

(2) การสำรวจข้อมูลเยาวชนกลุ่มเสี่ยง รวมถึงข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นการสำรวจข้อมูลเพื่อให้เข้าใจสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในเชิงปริมาณ (Quantitative Survey) โดยจะทำให้ทราบถึงลักษณะและขนาดของปัญหา สำหรับนำไปวางแผนกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติการ และใช้สำหรับติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

³ตัวอย่างของการศึกษาวัฒนธรรมย่อยของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงสามารถดูได้จาก มูลนิธิภูมิพลังชุมชนไทย สาขาภาคเหนือตอนบน รายงานวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบวัฒนธรรมย่อยและกลไกการมีส่วนร่วมของเครือข่ายกลุ่มเด็กและเยาวชนนอกสถานศึกษาในพื้นที่ชุมชนเมืองและพื้นที่เสี่ยงเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (<http://nctc.oncb.go.th,2551>)

ข้อมูลต่างๆ ที่ควรสำรวจ เช่น ข้อมูลเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในพื้นที่ ทั้งจำนวน/ปริมาณของเยาวชน ข้อมูลประชากรพื้นฐานของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง และลักษณะความเสี่ยง/พฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชนในพื้นที่ เป็นต้น นอกจากการสำรวจข้อมูลเยาวชนกลุ่มเสี่ยงโดยตรงแล้ว ควรสำรวจข้อมูลด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน เช่น ปัจจัยเสี่ยงในพื้นที่/พื้นที่เสี่ยงในพื้นที่ ปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงาน/ปัจจัยบวกในพื้นที่ ทรัพยากร หน่วยงานและกลไกต่างๆ ในพื้นที่ เป็นต้น เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินศักยภาพ โอกาสและอุปสรรคสำหรับการดำเนินงาน⁴

ข้อมูลที่สำคัญมาได้อาจนำมาวิเคราะห์ทางสถิติได้ทั้งในเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) แล้วแต่กรณีในการออกแบบการสำรวจข้อมูลความต้องการและความจำเป็นในการใช้ประโยชน์ รวมถึงความพร้อมและศักยภาพของผู้วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนาเป็นการวิเคราะห์เพื่ออธิบายลักษณะของข้อมูลหรือลักษณะของปัญหาตามกลุ่มตัวอย่างที่สำรวจมาว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร เช่น ข้อมูลจำนวน ความถี่ สัดส่วน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ฐานนิยมและการกระจายของข้อมูล เป็นต้น

ส่วนการวิเคราะห์ในเชิงอนุมานเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่สำรวจมาได้เพื่ออ้างอิงหรืออนุมานค่าไปยังประชากรทั้งหมดที่สนใจศึกษา โดยอาจเป็นการประมาณค่าหรือทดสอบสมมติฐาน ซึ่งจะช่วยให้ค้นพบคำตอบหรือเกิดความรู้ที่จำเป็น สำหรับนำไปประยุกต์ใช้สำหรับการดำเนินงานต่อไป ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยเฉพาะการวิเคราะห์ในเชิงอนุมาน จำเป็นต้องใช้ความรู้ด้านสถิติพอสมควร ดังนั้น อาจหาผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติมาเป็นที่ปรึกษาหรือคณะทำงานในการสำรวจข้อมูล เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์อย่างสูงสุดจากข้อมูลที่สำคัญมาได้

⁴ตัวอย่างแบบสำรวจเยาวชนกลุ่มเสี่ยงและข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถดูได้จาก ภาคนวก แนนท้ายคำสั่ง ศอ.ปส. ที่ 10/2550 เรื่องแนวทางการจัดระเบียบสังคมบูรณาการ (www.nccd.go.th)

การทำความเข้าใจสภาพปัญหาและเยาวชนทั้ง 2 ลักษณะ มีจุดเด่น จุดด้อยที่แตกต่างกัน โดยการศึกษาวัฒนธรรมย่อยจะช่วยให้สามารถเข้าใจสภาพปัญหา ได้ในเชิงลึก ทราบถึงที่มาที่ไปหรือสาเหตุของปัญหา อันจะนำสู่แนวทางแก้ไขที่เหมาะสม แต่อาจไม่ทราบถึงขนาดของปัญหาในเชิงปริมาณหรือทราบถึงขนาดปัญหา ในภาพรวม ส่วนการสำรวจข้อมูลเยาวชนกลุ่มเสี่ยง สามารถทำให้ทราบถึงภาพรวม ของสภาพปัญหาว่ามีลักษณะและขนาดเป็นอย่างไร แต่อาจไม่สามารถทำให้ทราบถึง สภาพปัญหาในเชิงลึกได้ ดังนั้น จึงควรทำความเข้าใจสภาพปัญหาจากทั้ง 2 วิธีควบคู่ กันไป เพื่อให้สามารถเสริมจุดแข็งและลดจุดอ่อนของการศึกษาสภาพปัญหาทั้งสองวิธี

ข้อพึงระวังในการทำความเข้าใจสภาพปัญหา การศึกษาและสำรวจข้อมูล เกี่ยวกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่สำคัญ มีดังนี้

(1) การรักษาความลับของข้อมูล เนื่องจากข้อมูลสภาพปัญหาและข้อมูล อื่นๆ เกี่ยวกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงมักเป็นข้อมูลในเชิงลบที่แสดงถึงพฤติกรรมเบี่ยงเบน รวมถึงปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้อาจจะไปถึงตัวบุคคลผู้ให้ข้อมูล หรือบุคคล ที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ซึ่งหากเผยแพร่ข้อมูลเหล่านี้ออกไปในวงกว้าง จะทำให้เกิด ผลเสียในประการต่างๆ เช่น สังคมอาจเกิดความเข้าใจผิด จนทำให้เยาวชนผู้ที่มี พฤติกรรมเสี่ยงถูกตีตราและแปลกแยกจากสังคมมากขึ้น ส่งผลให้การปรับเปลี่ยน พฤติกรรมทำได้ยากขึ้นและเยาวชนผู้นั้นอาจมีพฤติกรรมเสี่ยงเพื่อท้าทายสังคมมาก ขึ้นด้วย หากเป็นข้อมูลปัจจัย/พื้นที่เสี่ยง ก็อาจทำให้การเข้าไปจัดการกับพื้นที่นั้นๆ กระทำได้ยากขึ้น หรือหากมีการเผยแพร่ข้อมูลของบุคคลผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา/ สำรวจ ก็จะเป็นการละเมิดสิทธิของผู้นั้นให้ข้อมูลและส่งผลถึงการศึกษา/สำรวจข้อมูลใน ครั้งต่อไป เป็นต้น ดังนั้น ความลับของข้อมูลจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ผู้ที่เข้าถึง ข้อมูลในชั้นความลับได้จึงควรมิเฉพาะบุคคลที่จำเป็นในการดำเนินงานเท่านั้น

(2) การยอมรับและความเป็นจริงของข้อมูล ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง อาจคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงได้หลายกรณี ทั้งจากความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ และทั้งจากความประสงค์ดีหรือจากความประสงค์ในทางที่ไม่ดี ประการแรก เนื่องจากข้อมูลด้านเยาวชนกลุ่มเสี่ยงมักเป็นข้อมูลในเชิงลบ ทั้งพฤติกรรมเสี่ยง/ปัจจัยเสี่ยงดังกล่าวแล้ว ฉะนั้น ในเบื้องต้นข้อมูลเหล่านี้จึงมิได้เข้าถึงและรวบรวมมาได้โดยง่าย ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ความเป็นจริงของข้อมูลคลาดเคลื่อนไปได้ การศึกษา/สำรวจสภาพปัญหาและการวิเคราะห์ข้อมูลจึงควรคำนึงถึงข้อจำกัดนี้เสมอ อีกประการหนึ่ง ข้อมูลเยาวชนกลุ่มเสี่ยงมักเป็นข้อมูลปัญหาในพื้นที่ซึ่งมีอยู่จริง แต่อาจไม่ได้มีการสำรวจเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง ซึ่งหากทำการสำรวจข้อมูลอย่างจริงจังแล้ว พบว่า มีขนาดหรือสภาพปัญหาแตกต่างไปจากที่เคยสำรวจ/รายงาน ก็ควรวิเคราะห์และรายงานผลที่ได้โดยตรงไปตรงมา เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาที่ตรงเป้าหมาย ตรงประเด็นปัญหาและตรงกับสภาพความเป็นจริงให้มากที่สุด ไม่ควรปกปิดความจริงตามที่สำรวจมาได้ ทั้งในเชิงขนาดและสภาพของปัญหา หรือไม่ควรปกปิดความเป็นจริงเพียงเพื่อหลบเลี่ยงปัญหาหรือเกรงว่าจะส่งผลกระทบต่อหน่วยงาน/องค์กร เนื่องจาก "ความเป็นจริง" ก็คือ "ความเป็นจริง" ไม่สามารถหลบเลี่ยงหรือเก็บซ่อนความเป็นจริงหรือปัญหาที่มีอยู่ได้ ซึ่งหากละเลยที่จะยอมรับความเป็นจริง ปัญหานั้นก็จะยิ่งสะสมและทวีความรุนแรงมากขึ้นจนยากที่จะเยียวยาแก้ไขได้ การยอมรับความเป็นจริงของปัญหา จึงเป็นก้าวแรกของความสำเร็จในการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ ในบางกรณีอาจเป็นการยอมรับความเป็นจริงของปัญหา แต่อาจมีความจำเป็นในการรายงานที่ไม่เป็นความจริงได้ หากกระทำไปเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหารายบุคคลอย่างแท้จริงในระดับพื้นที่

(3) การศึกษาและสำรวจข้อมูลเพื่อการ "ใช้ประโยชน์" อย่างแท้จริง

การศึกษาและสำรวจข้อมูลสภาพปัญหาเยาวชนกลุ่มเสี่ยงควรดำเนินการเพื่อ "ใช้ประโยชน์" จากข้อมูลอย่างแท้จริง ทั้งในการกำหนดโจทย์ในการทำงานหรือการกำหนดเป้าหมาย กำหนดแผนงาน การปฏิบัติการและการติดตามประเมินผล ซึ่งจะทำให้มีทิศทางและขอบเขตในการสำรวจข้อมูลที่เหมาะสม รวมถึงผู้สำรวจและผู้จัดทำข้อมูลทราบถึงความสำคัญและจุดมุ่งหมายในการสำรวจ ไม่ควรสำรวจข้อมูล เพื่อ "การสำรวจข้อมูล" หรือสำรวจข้อมูลไปโดยเพียงเพื่อให้รู้ว่ามี การสำรวจข้อมูลแล้ว แต่ไม่ได้นำข้อมูลนั้นมาใช้ประโยชน์หรือไม่รู้ว่าจะนำข้อมูลนั้นมาใช้ประโยชน์ได้อย่างไร ซึ่งจะส่งผลให้การศึกษาและสำรวจข้อมูลนั้นไม่ประสบความสำเร็จและไม่สามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาคืออย่างแท้จริง

3.2 การสร้างฐานข้อมูล/ระบบข้อมูล

จากการศึกษาและสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหา ลักษณะและธรรมชาติของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงจะได้ผลลัพธ์เป็นข้อมูลและองค์ความรู้ในลักษณะต่างๆ เช่น ข้อมูลเชิงปริมาณ ข้อมูลตัวเลข และข้อมูลในเชิงพรรณนา เป็นต้น โดยข้อมูลที่สำรวจ/รวบรวมมาได้อาจเป็นข้อมูลที่หลากหลายหรืออยู่อย่างกระจัดกระจายกัน การที่จะทำให้สามารถใช้ประโยชน์ข้อมูลให้เกิดประโยชน์สูงสุดจำเป็นต้องนำข้อมูลต่างๆ มาจัดการให้เป็นระบบ เพื่อให้สะดวกต่อการจัดเก็บ สืบค้น ประมวลผล วิเคราะห์ แสวงผลและการใช้ประโยชน์ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องจัดทำฐานข้อมูลหรือระบบข้อมูล

โดยการจัดทำฐานข้อมูลหรือระบบข้อมูล หากมีจำนวนหรือปริมาณข้อมูลที่ไม่มากหรือมีข้อมูลไม่ซับซ้อนนัก อาจจัดทำเป็นฐานข้อมูลหรือระบบข้อมูลในรูปแบบของเอกสาร (Paper-based) ซึ่งเป็นการบันทึกข้อมูลลงเอกสาร จัดหมวดหมู่แฟ้มเอกสารและจัดเก็บอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความสะดวกและเกิดประโยชน์อย่างสูงสุดในการใช้งาน

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงให้ครอบคลุมกลุ่มเสี่ยงในลักษณะต่างๆ และครอบคลุมพื้นที่เป้าหมาย อาจจำเป็นต้องสำรวจและรวบรวมข้อมูลที่มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกับข้อมูลหลากหลายแหล่ง เช่น ข้อมูลเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในพื้นที่หนึ่ง อาจมีกลุ่มเสี่ยงหลากหลายลักษณะ อาทิ กลุ่มแก๊งรถซิ่ง กลุ่มหนีเรียน กลุ่มเที่ยวเตร่ มั่วสุม โดยเยาวชนคนหนึ่งอาจมีความเสี่ยงได้หลากหลายลักษณะ รวมถึงเยาวชนคนหนึ่งอาจเคลื่อนย้ายไปมาระหว่างพื้นที่ต่างๆ ตลอดจนมีหน่วยงาน/กลไกที่มีข้อมูลหรือมีความเกี่ยวข้องหลากหลายหน่วย อาทิ ตำรวจ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ฝ่ายปกครอง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและกลไกทางศาสนา เป็นต้น ดังนั้น จำเป็นต้องบูรณาการและจัดการข้อมูลที่มีอยู่อย่างซับซ้อนและหลากหลายให้เป็นระบบ โดยในปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology, IT) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการข้อมูลเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลและสารสนเทศที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างสูงสุด

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อจัดทำฐานข้อมูลหรือพัฒนาระบบข้อมูล สามารถประยุกต์ใช้ได้หลากหลายลักษณะและหลากหลายระดับ ตั้งแต่ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในระดับการจัดการข้อมูล (Management Information System, MIS) เพื่อการนำเข้า จัดเก็บ การประมวลผลและรายงานผล โดยการประยุกต์ใช้โปรแกรมฐานข้อมูลต่างๆ ไปจนถึงการประยุกต์ใช้วิเคราะห์ในระดับบริหาร (Executive Information System, EIS) หรือการวิเคราะห์เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support System, DSS) ตลอดจนเทคโนโลยีในการวิเคราะห์และแสดงผลในรูปแบบต่างๆ เช่น ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System, GIS) ซึ่งประมวลผลและแสดงผลข้อมูลในลักษณะแผนที่ทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น

ทั้งนี้ การจะนำเทคโนโลยีสารสนเทศรูปแบบหรือลักษณะใด ควรพิจารณาความเหมาะสมของปริมาณข้อมูล รูปแบบข้อมูล ความพร้อม/ศักยภาพของหน่วยงานและบุคลากรเป็นสำคัญ ไม่ควรพัฒนาโครงสร้างระบบหรือฐานข้อมูลที่เกินความจำเป็น ซึ่งทำให้สูญเสียทรัพยากรและงบประมาณมากเกินไป รวมถึงฐานข้อมูล/ระบบข้อมูลนั้นอาจไม่ได้ถูกนำไปใช้ในทางปฏิบัติ

3.3 การพัฒนากลไกการดำเนินงาน

การดำเนินงานป้องกันปัญหายาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การพัฒนากลไกการดำเนินงาน เนื่องจากปัญหายาเสพติดและปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเยาวชนเป็นปัญหาสังคมที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับผู้รับผิดชอบหลายภาคส่วน เช่น หน่วยงานในภาครัฐ อาทิ กระทรวงศึกษาธิการ การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มหาคไทย วัฒนธรรม ยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรภาคประชาชนและชุมชน เป็นต้น หากแต่ละองค์กร/หน่วยงานเหล่านี้ดำเนินการป้องกันปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบนในกลุ่มเยาวชนเพียงลำพัง อาจไม่สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหได้อย่างครอบคลุมกับกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ในการดำเนินงาน องค์กร/หน่วยงานต่างๆ จึงจำเป็นต้องบูรณาการการทำงาน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงาน รวมถึงจำเป็นต้องพัฒนากลไก/เครือข่ายการดำเนินงาน เพื่อสร้างแนวร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงต่อไป โดยการพัฒนากลไกการดำเนินงานที่สำคัญ มีดังนี้

(1) การค้นหาบุคคลจิตสาธารณะ งานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง เป็นงานที่ต้องอาศัยความพยายาม ความอดทนและความเสียสละเป็นอย่างมาก เนื่องจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีลักษณะเฉพาะตัว การเข้าถึงเยาวชนเหล่านี้เพื่อให้มาเข้าร่วมกับกิจกรรม/กระบวนการของหน่วยงาน หากไม่สามารถเข้าถึงใจเยาวชนได้ ก็เป็นการยากที่จะดึงเยาวชนเหล่านี้ให้เข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดูแล ช่วยเหลือและประคับประคองเยาวชน จำเป็นต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อาศัยความอดทนและเสียสละเป็นอย่างยิ่ง ผู้ปฏิบัติงานในด้านเยาวชนกลุ่มเสี่ยงจึงควรเป็นผู้ที่มีจิตสาธารณะ หรือมีจิตใจที่เสียสละ ทุ่มเท ยึดถือผลประโยชน์ของส่วนรวม ของสาธารณะ หรือประโยชน์สุขแก่ประชาชนและเยาวชน โดยทั่วไปเป็นที่ตั้ง การพัฒนากลไกการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดและพฤติกรรมเบี่ยงเบนในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงจึงจำเป็นต้องค้นหาบุคคลที่มีจิตสาธารณะเพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเป็นลำดับแรก

โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลจิตสาธารณะที่อยู่ในองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชนหรือองค์กรภาคประชาชน จะเป็นบุคคลที่สามารถดำเนินงานได้อย่างคล่องตัว และมีความยืดหยุ่นในการทำงานมากกว่า เมื่อเทียบกับบุคคลจิตสาธารณะในภาครัฐ และเนื่องจากการดำเนินงานในด้านเยาวชนกลุ่มเสี่ยงจำเป็นต้องอาศัยการดำเนินงานที่คล่องตัว รวดเร็ว ดังนั้น การค้นบุคคลจิตสาธารณะที่อยู่ในภาคองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชนหรือองค์กรภาคประชาชน ให้เข้าร่วมเป็นภาคีในการดำเนินงานด้านเยาวชนกลุ่มเสี่ยงจึงมีความสำคัญ เพื่อให้เกิดเป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขปัญหาเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่มีอยู่ได้อย่างแท้จริง

(2) การพัฒนาศักยภาพบุคคลากร เมื่อเกิดภาคีเครือข่ายในการดำเนินงาน ซึ่งเป็นบุคคลจิตสาธารณะแล้ว ลำดับต่อไปจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพบุคคลเหล่านี้ ซึ่งถือว่าเป็นพี่เลี้ยงของเยาวชน รวมถึงการพัฒนาศักยภาพให้กับแกนนำเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เพื่อเสริมสร้างแนวคิด ความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงาน โดยการพัฒนาศักยภาพควรคำนึงถึงสภาพปัญหาในพื้นที่ ตลอดจนความรู้ ความสามารถ หรือความต้องการในการพัฒนาตนเองของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในด้านที่มีผลโดยตรงต่อการดำเนินงานในด้านเยาวชนกลุ่มเสี่ยงให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

(3) การพัฒนาองค์กร การสร้างเครือข่ายและสร้างการมีส่วนร่วม นอกจากการพัฒนาในระดับบุคคลแล้ว จำเป็นต้องพัฒนากลไกการทำงานในระดับองค์กรและเครือข่าย เพื่อให้เป็นกลไกที่เข้มแข็งในการดำเนินงาน โดยการพัฒนาองค์กรเป็นการพัฒนาหน่วยงานแต่ละหน่วยที่มีอยู่ให้มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน รวมถึงเป็นองค์กรที่มีผู้ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปฏิบัติงานที่เป็นแกนนำเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาและเสริมสร้างอย่างต่อเนื่อง เพื่อทดแทนแกนนำที่เติบโตสู่วัยผู้ใหญ่ หรือก้าวเข้าสู่โลกของอาชีพหรือการทำงาน

สำหรับการพัฒนาและสร้างเครือข่าย เป็นการพัฒนาเพื่อเชื่อมโยงองค์กร/หน่วยงานต่างๆ ให้ร่วมกันเป็นเครือข่ายในการดำเนินงาน ก่อเกิดเป็นกลไกที่เข้มแข็งเพื่อให้สามารถสนับสนุนการทำงานระหว่างกันและกันได้ ทั้งในด้านข้อมูล องค์ความรู้ ทรัพยากร บุคลากร หรือการปฏิบัติงาน ฯลฯ ที่สามารถบูรณาการ เชื่อมโยง เพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ⁵

และนอกจากการพัฒนาองค์กร รวมถึงการพัฒนาเครือข่ายแล้ว จำเป็นต้องเสริมสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อให้องค์กรและเครือข่ายนั้น สามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินงานได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมขององค์กร/เครือข่ายเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในภาคองค์กรพัฒนาเอกชน ภาคประชาชนและชุมชน กับการดำเนินงานขององค์กรในภาครัฐ เพื่อให้สามารถเสริมศักยภาพการทำงานระหว่างกันได้ เนื่องจากองค์กรในแต่ละภาคส่วนจะมีจุดเด่นจุดด้อยที่แตกต่าง อาทิ องค์กรในภาครัฐจะมีอำนาจหน้าที่โดยตรงในเชิงกฎหมาย รวมถึงมีทรัพยากรและงบประมาณในการทำงานอย่างต่อเนื่อง แต่มีความยืดหยุ่นในการทำงานน้อยและอาจมีบุคลากรไม่ทั่วถึงในพื้นที่ ส่วนองค์กรพัฒนาเอกชน ภาคประชาชนและชุมชน ไม่ได้มีภาระหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาโดยตรง รวมถึงอาจขาดแคลนทรัพยากรและงบประมาณ แต่เป็นภาคส่วนที่สัมผัสกับพื้นที่ มีส่วนได้ส่วนเสีย รับรู้และเข้าใจสภาพปัญหาและความต้องการในพื้นที่ ตลอดจนมีความยืดหยุ่นในการทำงาน ดังนั้น หากการดำเนินงานในแต่ละภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคอื่นๆ ได้เปิดโอกาสให้ภาคีในภาคส่วนอื่นได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ก็จะช่วยให้การดำเนินงานมีแนวโน้มบรรลุผลมากยิ่งขึ้น

⁵แนวทางการพัฒนาและเสริมสร้างเครือข่าย สามารถดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด. คู่มือแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนและองค์กรพี่เลี้ยงด้านยาเสพติด. (พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : บริษัทสยามมาพร จำกัด, 2550)

3.4 การพัฒนารูปแบบ/วิธีการดำเนินงานที่เหมาะสม

เนื่องด้วยสภาพพฤติกรรมเบี่ยงเบนในเยาวชนเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อน และเป็นพลวัตดังกล่าวแล้ว ฉะนั้น รูปแบบและวิธีการดำเนินงานอาจแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ตามแต่สภาพปัญหาและบริบทแวดล้อมต่างๆ รวมถึงการดำเนินงานจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนอยู่เสมอเพื่อให้ทันกับโลกของเยาวชนที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วภายใต้สังคมในยุคโลกาภิวัตน์ ที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้มีส่วนสำคัญทำให้ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ฯลฯ ของเยาวชนคนรุ่นใหม่สามารถแลกเปลี่ยนสื่อสารถึงกันได้ภายในระยะเวลาอันรวดเร็วในพื้นที่ต่างๆ ทั่วโลก โดยการพัฒนาารูปแบบ/วิธีการสามารถดำเนินการได้หลายวิธี ที่สำคัญมีดังนี้

(1) การสร้างเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นการพัฒนารูปแบบ/วิธีการทำงานที่ใช้เวลาไม่นานและทำได้ไม่ยากนัก โดยเป็นการจัดการประชุม/สัมมนาเพื่อให้เกิดเวทีการแลกเปลี่ยนความรู้/ประสบการณ์ ระหว่างผู้ปฏิบัติงานด้านเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ซึ่งจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนแนวทาง/วิธีการดำเนินงาน ขบคิดถึงปัญหาและแนวทางในการแก้ไขร่วมกัน สามารถพัฒนารูปแบบ/วิธีการทำงานหรือแก้ไขปัญหาค้างๆ ในการทำงานได้ในระยะเวลาอันสั้น ตลอดจนเป็นการเสริมสร้างเครือข่ายการทำงานและการมีส่วนร่วมระหว่างกันด้วย อย่างไรก็ตาม ข้อสรุปหรือผลที่ได้จากการประชุม/สัมมนาอาจมีอย่างกระจัดกระจาย หรืออาจไม่ก่อให้เกิดประโยชน์มากนัก หากไม่นำผลที่ได้จากการประชุมมาประยุกต์ใช้ในการทำงานอย่างแท้จริง

(2) การถอดบทเรียน เป็นการศึกษาถึงรูปแบบ/วิธีการทำงานที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ว่ามีรูปแบบและวิธีการทำงานเป็นอย่างไร อะไรคือปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงาน และที่สำคัญ คือ ปัจจัยแห่งความสำเร็จนั้นเกิดขึ้นมาได้อย่างไร เพื่อให้เกิดบทเรียนหรือแนวทางการดำเนินงานต้นแบบสำหรับนำไปปรับ/ประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสภาพแวดล้อม/บริบทในแต่ละพื้นที่ อันเป็นการเรียนรู้และเรียนลัดจากผู้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานมาแล้ว วิธีการพัฒนารูปแบบ/วิธีการทำงานด้วยการถอดบทเรียนนี้จึงเป็นวิธีการที่ใช้เวลาในการพัฒนานานนัก และก่อให้เกิดวิธีการทำงานที่ยืนยันแล้วว่าสามารถประสบความสำเร็จในการดำเนินการได้ อย่างไรก็ตาม การถอดบทเรียนจำเป็นต้องใช้ทักษะในการสื่อสารและ

คิดวิเคราะห์พอสมควร สำหรับการดึงข้อมูลจากบทเรียนที่เป็นการปฏิบัติจริง ให้ออกมาเป็นข้อความหรือเอกสารที่ถูกจัดระบบและเรียบเรียงให้ง่ายต่อการเข้าถึง และข้อพึงระวังในการประยุกต์ใช้บทเรียนที่เป็นเลิศเหล่านี้ คือ ไม่ควรทำตามหรือลอกเลียนโดยไม่เข้าใจถึงแก่น/แนวคิดที่แฝงอยู่ในรูปแบบ/วิธีการทำงาน รวมถึงต้องปรับให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา ต้นทุนและบริบทในพื้นที่ด้วย โดยสามารถศึกษาการถอดบทเรียนรูปแบบการทำงานป้องกันในเยาวชนกลุ่มพฤติกรรมเสี่ยง จำนวน 10 กรณีศึกษา ได้จากส่วนที่ 2 ของหนังสือ ซึ่งดำเนินการศึกษาถอดบทเรียนโดยสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(3) การทดลอง/นำร่อง เป็นการนำรูปแบบ/วิธีการทำงานต้นแบบ ซึ่งอาจพัฒนาด้วยวิธีการต่างๆ เช่น สังเคราะห์จากบทเรียนในต่างประเทศ หรือบทเรียนจากพื้นที่อื่น การพัฒนาจากการวิจัยตามรูปแบบ แนวคิดหรือทฤษฎีต่างๆ เป็นต้น มาประยุกต์ปรับใช้ทดลองดำเนินการจริงในพื้นที่นำร่อง เพื่อทดสอบรูปแบบ/วิธีการนั้นว่าสามารถก่อให้เกิดผลสำเร็จในการดำเนินงานด้านเยาวชนกลุ่มเสี่ยงตามที่ตั้งเป้าหมายไว้หรือไม่ รวมถึงการพัฒนาและปรับเปลี่ยนรูปแบบ/วิธีการระหว่างการทดลองดำเนินการปฏิบัติจริง โดยเมื่อพิสูจน์ได้ว่ารูปแบบ/วิธีการดังกล่าวเป็นวิธีการที่ได้ผลจริงขยายผลรูปแบบ/วิธีการนั้นสู่พื้นที่อื่นต่อไป วิธีการพัฒนาในรูปแบบนี้จึงมีแนวโน้มเป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดนวัตกรรมในการดำเนินงาน และเป็นรูปแบบที่สามารถปฏิบัติได้จริง เนื่องจากพัฒนาจากการปฏิบัติจริงในพื้นที่นำร่อง อย่างไรก็ตาม การพัฒนารูปแบบ/วิธีการทำงานด้วยการทดลอง/นำร่อง อาจต้องใช้ระยะเวลาในการพัฒนาและศึกษาวิจัยเป็นเวลานานพอสมควร เพื่อศึกษาถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากรูปแบบ/วิธีการทำงานที่ได้ทดลองนำร่อง และหากรูปแบบ/วิธีการทำงานมีรูปแบบที่ไม่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย สภาพปัญหา และสภาพแวดล้อม ก็อาจก่อให้เกิดผลกระทบได้มาก เนื่องจากการทดลองปฏิบัติจริงกับกลุ่มเป้าหมาย

3.5 การดำเนินงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

การดำเนินงานในหัวข้อที่ผ่านมาตั้งแต่การทำความเข้าใจกับสภาพปัญหาและธรรมชาติของเยาวชน การสร้างฐานข้อมูล/ระบบข้อมูล การพัฒนากลไกการทำงานและการพัฒนารูปแบบ/วิธีการทำงาน เป็นการดำเนินงานเพื่อเตรียมความพร้อมสู่การปฏิบัติจริงกับกลุ่มเป้าหมายหรือพื้นที่เป้าหมาย โดยเมื่อมีความเข้าใจในสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น มีข้อมูลอย่างเพียงพอ มีกลไกการทำงานและทรัพยากรที่เข้มแข็ง และมีรูปแบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพแล้ว ลำดับต่อไปจึงเป็นการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายากับกลุ่ม/พื้นที่เป้าหมายโดยตรง ซึ่งการดำเนินงานโดยหลักสามารถแบ่งได้เป็น 4 มิติเพื่อให้ครอบคลุมการดำเนินงานต่างๆ ที่จำเป็นต่อการป้องกันปัญหายาในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง อันได้แก่ การดำเนินงานในมิติเยาวชน มิติปัจจัยเสี่ยง มิติปัจจัยบวก และมิติตรณรงค์ประชาสัมพันธ์ โดยแต่ละมิติมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) มิติเยาวชน เป็นการดำเนินงานแทรกแซง (Intervention) เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาพฤติกรรมเสี่ยงกับตัวเยาวชนโดยตรง เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงเกิดภูมิคุ้มกันและทักษะชีวิตในการป้องกันยาเสพติด รวมถึงมีทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมที่ห่างจากพฤติกรรมเสี่ยงหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่างๆ โดยวิธีการดำเนินงานสามารถกระทำได้หลากหลายวิธี เช่น ค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ค่ายพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม การสอดแทรกการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผ่านกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ช่วยเหลือสังคมและกิจกรรมการแสดงออกตามความสนใจของเยาวชนในทางที่สร้างสรรค์ การเป็นที่ฟัง/ที่เลี้ยง/ที่ปรึกษา เพื่อช่วยเหลือให้คำปรึกษา/คำแนะนำต่างๆ การพัฒนาวิถีคิดและการส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น โดยวิธีการเหล่านี้สามารถปรับเปลี่ยนและเลือกใช้ได้ตามสภาพปัญหา ศักยภาพการดำเนินงานและบริบทในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม วิธีการ/กิจกรรมต่างๆ เพื่อแทรกแซง (Intervention) และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชน ควรมีลักษณะหรือก่อให้เกิดสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

- **ระดับประคอง/เยียวยา** เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงสามารถผ่านพ้นช่วงวัยไปได้ เนื่องจากตามธรรมชาติของวัยรุ่น เป็นวัยที่อยากรู้ อยากลอง กล้าและอยากที่จะท้าทายระบบ/สังคมที่เป็นอยู่แล้ว และยังเมื่อเผชิญสภาพแวดล้อม

ปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ที่ช่วยให้เกิดพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานที่ควรเป็น ก็จะทำให้เยาวชนมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อปัญหาต่างๆ รวมถึงปัญหายาเสพติด การดำเนินการแทรกแซง (Intervention) เยาวชนเพื่อไม่ให้มีพฤติกรรมเสี่ยงจึงจำเป็นต้องพยายามประคับประคองหรือเยียวยาสภาพการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้เยาวชนผ่านพ้นช่วงวัยอยากรู้ อยากรลอง หรือวัยที่ชอบ "เสี่ยง ซ้ำส์ กล้า สนุก" นี้ได้ หรือประคับประคอง/เยียวยา เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงเกิดภูมิคุ้มกันและทักษะชีวิตที่จะสามารถจัดการกับสิ่งแวดล้อมที่ช่วยหรือเป็นภัยรอบตัวได้ การดำเนินงานประคับประคองเยียวยานี้จึงจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจและเข้าถึงเยาวชนกลุ่มเสี่ยงเป็นอย่างมาก เพื่อช่วยดูแลและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงอย่างใกล้ชิด รูปแบบกิจกรรมในด้านประคับประคองเยียวยาเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เช่น การเป็นศูนย์ดูแล ให้ความช่วยเหลือแก่เยาวชน เป็นที่ปรึกษา พี่เลี้ยง ที่พึ่งพา ให้คำแนะนำ และคอยแก้ไขปัญหาค้างๆ ที่เกิดขึ้นให้กับเยาวชน การเปิดสายด่วนหรือช่องทางต่างๆ เพื่อให้คำปรึกษาแก่เยาวชน เป็นต้น

● **สร้างคุณค่าในตนเอง** ตามธรรมชาติของเยาวชนและมนุษย์โดยทั่วไปต้องการมีศักดิ์ศรี ได้รับการยกย่องนับถือทั้งจากตนเองและผู้อื่น (Self Esteem Need) เยาวชนหรือมนุษย์แต่ละคนจึงพยายามแสวงหาคคุณค่าและความเป็นตัวคน เพื่อให้ตนเองและผู้อื่นยอมรับ อย่างไรก็ตาม หากเยาวชนคนหนึ่งไม่สามารถสร้างการยอมรับในความเป็นตัวคนจากสังคมที่แวดล้อมเขาอยู่ได้ ก็อาจมีแนวโน้มเป็นไปได้ว่า เยาวชนคนนี้จะไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของตนเอง หรืออาจไปแสวงหาคคุณค่าและตัวตนในทางที่ไม่ถูก ไม่ควร หรือในทางที่เสี่ยง เพื่อเป็นการประชดสังคมหรือเพื่อให้บุคคลแวดล้อมหันมาให้ความสนใจและให้การยอมรับ ฉะนั้น การดำเนินงานแทรกแซงเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การช่วยแสวงหาคคุณค่าหรือแสวงหาตัวตนให้กับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เพื่อให้เยาวชนเหล่านั้นได้มองเห็นและสามารถสร้างคุณค่าในตนเองให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งหากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงได้มองเห็นตัวตนและมองเห็นคุณค่าของตนเอง เยาวชนผู้นั้นก็จะสามารถสร้างการยอมรับนับถือทั้งจากตนเองและบุคคลรอบข้างจากความสามารถในทางที่ถูกที่ควร ที่สังคมยอมรับ นอกจากนี้การสร้าง "ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม" ให้กับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ก็จะ

ทำให้เยาวชนรับรู้ถึงควมมีตัวตนในสังคมหรือสังคมให้การยอมรับ มิได้ทอดทิ้งหรือมองว่าเป็นตัวปัญหา เยาวชนผู้นั้นก็จะมองเห็นคุณค่าของตนเองรวมถึงมองเห็นภาระหน้าที่ของตนเองที่มีต่อสังคม ตัวอย่างกิจกรรมเพื่อการสร้างคุณค่าในตนเองและสร้างการรับรู้ในความเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เช่น การสวดเทรกกการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผ่านกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ อาสาสมัครช่วยเหลือสังคม ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส และกิจกรรมการแสดงออกตามความสนใจของเยาวชนในทางที่สร้างสรรค์ เป็นต้น

● **สร้างสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ** การสร้างสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงได้รับรู้ว่าชีวิตยังมี "เป้าหมาย" มีทางที่จะต้องเลือกเดิน จะต้องเดินทาง เพื่อฝ่าฟันไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ รวมถึงควรหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่างๆ ที่อาจหันเหชีวิตให้ออกจากเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยการจะมีเป้าหมายได้ เยาวชนจะต้องค้นพบ "ตัวตน" และเดินทาง "เส้นทาง" ที่ตนเองได้เป็นผู้เลือกไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งการที่จะสร้างเป้าหมายให้แก่เยาวชนกลุ่มเสี่ยงได้ อาจจำเป็นต้องหา "ตัวแบบ" หรือบุคคลต้นแบบ เพื่อให้ชีวิตของบุคคลต้นแบบเป็นแรงบันดาลใจให้เยาวชนได้ค้นหาตัวตนของตนเองและมีกำลังใจในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในชีวิตตามที่ตั้งไว้ เช่น การมีนักดนตรีหรือนักกีฬาเป็นต้นแบบ เป็นต้น นอกจากเป้าหมายในชีวิตหรือบุคคลต้นแบบแล้ว สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ อาจเป็น "การมีใครสักคน" เพื่อให้เยาวชนได้รับรู้ว่าชีวิตยังมีคนคอยเป็นห่วง มีคนคอยดูแลความสำเร็จ คอยดูแลมีชีวิตที่ดีงาม รวมถึงให้เยาวชนได้รับรู้ถึงภาระหน้าที่ของตนเองที่มีต่อ "ใครสักคน" นั้น ซึ่งจะทำให้เกิดกำลังใจและแรงบันดาลใจในการทำสิ่งที่ดี รวมถึงหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ เพื่อ "ใครสักคน" ทั้งนี้ เนื่องจากเยาวชนและมนุษย์โดยทั่วไปมีความต้องการทางสังคมและความต้องการในความรักหรือเป็นส่วนหนึ่งของใครสักคน (Social or Belongingness Need) แต่เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมักประสบปัญหาหรือขาดพร่องในความต้องการด้านนี้ โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว เช่น ครอบครัวแตกแยกหรือปัญหาการสื่อสารในครอบครัว จนส่งผลให้เยาวชนขาดบุคคลที่เป็นที่พึ่งทางจิตใจหรือไม่สามารถรับรู้ถึงความรัก ความห่วงใยที่บุคคลรอบข้างมีให้ได้ ฉะนั้น จำเป็นต้องเฝ้าระวังเพื่อให้เยาวชนรับรู้ถึง "การมีใคร

สักคน" เพื่อเปิดรับความรัก ความห่วงใยจากบุคคลรอบข้าง หรือสร้าง "ใครสักคน" ขึ้นมาทดแทน เพื่อเป็นที่พึ่งทางจิตใจของเยาวชนที่ยังขาดพร่องอยู่ ตัวอย่างกิจกรรมเพื่อการสร้างเป้าหมาย สร้างตัวแบบและให้เยาวชนรับรู้ถึงการมีใครสักคน เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ เช่น ค่ายปรับเปลี่ยนวิถีคิด/พฤติกรรม การให้คำปรึกษา การเป็นพี่เลี้ยง เป็นที่พึ่ง การยกตัวแบบที่ใกล้เคียงกับสภาพชีวิตเยาวชนกลุ่มเสี่ยง และการทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว เป็นต้น

• **นำเสนอทางเลือก** เป็นการเปิดพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางโอกาสให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงได้ค้นหาตัวตน ค้นหาเป้าหมายในชีวิต มีทางเลือกและแสดงออกในความเป็นตัวคนนั้น โดยไม่กำหนดขอบเขตการมีชีวิตที่ดีหรือการเป็นเยาวชนที่ดี เพียงแค่การเป็นคนเรียนเก่งหรือมีอาชีพการงานที่ร่ำรวย หากแต่ชีวิตมีทางเลือกมากมายบนเส้นทางของการมีชีวิตที่ดีงามหรือการเป็นเยาวชนที่ดี ไม่มีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน โดยเยาวชนแต่ละคนมีความสามารถที่แตกต่างกัน เช่น มีความสามารถในการซ่อมรถ ความสามารถในการแข่งรถ ความสามารถในการเต้น ความสามารถในการวาดการ์ตูน ความสามารถในการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เขียนเว็บไซต์ ความสามารถในการเล่นดนตรี เล่นกีฬา เป็นต้น ซึ่งหากความสามารถเหล่านี้ได้รับการยอมรับ ได้รับโอกาสและให้การสนับสนุน ส่งเสริม ก็จะเป็นทางเลือกของชีวิตที่น่าสู่ทางที่ดีและหลีกเลี่ยงจากพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ได้ ตัวอย่างกิจกรรมการนำเสนอทางเลือกให้แก่เยาวชน เช่น กิจกรรมการแสดงออกตามความสนใจของเยาวชนในทางที่สร้างสรรค์ การพัฒนาวิถีคิดและการส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น

(2) **มิติปัจจัยเสี่ยง** จากการดำเนินงานในมิติเยาวชน ซึ่งเป็นการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงโดยตรงที่ตัวเยาวชน ลำดับต่อมา เป็นมิติปัจจัยเสี่ยง ซึ่งเป็นการดำเนินงานโดยตรงยังสถานที่ พื้นที่ หรือปัจจัยต่างๆ ที่เอื้อให้เยาวชนมีพฤติกรรมในทางที่เบี่ยงเบน หรือเป็นการขจัดปัจจัยที่มีผลทำให้เยาวชนมีพฤติกรรมไปในทางที่เสี่ยงในด้านต่างๆ โดยการดำเนินงานขจัดปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญ ได้แก่ การฟื้นฟู/สร้างพลังแก่สถาบันทางสังคม การสร้างกลไกทดแทนสถาบันสังคมที่ล้มเหลว และการดำเนินการลด/ควบคุมพื้นที่เสี่ยง ซึ่งทั้งหมดมีรายละเอียด ดังนี้

• **การฟื้นฟู/สร้างพลังแก่สถาบันทางสังคม** สังคมในปัจจุบันเป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร โดยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในมุมหนึ่งของโลก อาจปรากฏเป็นข่าวสารให้คนอื่นอีกซีกโลกรับทราบได้อย่างรวดเร็ว ความคิด ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมจากประเทศต่างๆ จึงไหลบ่าเข้าสู่สังคมไทยอย่างรวดเร็ว ผู้คนในสังคมโดยเฉพาะเยาวชนซึ่งเป็นวัยที่เปิดกว้างต่อการเรียนรู้ จึงรับค่านิยม ความเชื่อและวัฒนธรรมจากที่ต่างๆ ได้โดยง่าย รวมถึงสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สถาบันทางสังคมต่างๆ ที่เคยเข้มแข็ง กลับค่อยๆ อ่อนกำลังลงหรืออาจไม่สามารถปรับตัวทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว ศาสนา ชุมชน การศึกษา สื่อมวลชน ฯลฯ เยาวชนจึงขาดกลไกที่เข้มแข็ง ครอบคลุมและต่อเนื่อง ในการช่วยประคับประคอง หรือสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับการใช้ชีวิตในยุคข้อมูลข่าวสาร จึงส่งผลให้เยาวชนมีพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ดังนั้น การดำเนินงานที่สำคัญประการหนึ่งในการป้องกันปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงเบงในเยาวชน คือ การฟื้นฟู/สร้างพลังแก่สถาบันทางสังคมต่างๆ โดยเป็นการฟื้นฟู ปรับปรุงหรือส่งเสริมให้สถาบันทางสังคมต่างๆ มีความเข้มแข็งและสามารถปรับการดำเนินงานเพื่อให้เข้ากับยุคสมัย เข้ากับคนและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ เพื่อให้สามารถเป็นกลไกและเป็นที่พึ่งหลักในการประคับประคองดูแลเยาวชน ตัวอย่างกิจกรรมในการฟื้นฟู/สร้างพลังแก่สถาบันทางสังคม เช่น กิจกรรมสร้างความเข้มแข็งในครอบครัว การพัฒนา การสื่อสารในครอบครัว การพัฒนาความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การส่งเสริมให้สถาบันศาสนามีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนเสี่ยง การสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็งเพื่อการเฝ้าระวังยาเสพติด การส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งพัฒนาทักษะชีวิต ช่วยเหลือ ดูแลและให้คำแนะนำแก่เยาวชน การกวดขันและควบคุมสื่อในเชิงลบ เป็นต้น

• **การสร้างกลไกทดแทนสถาบันสังคมที่ล้มเหลว** ในการฟื้นฟู/สร้างพลังแก่สถาบันทางสังคมอาจไม่เพียงพอหรืออาจไม่ทันการณ์ต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงเบงในเยาวชน โดยหากสถาบันทางสังคมต่างๆ ทั้งสถาบันครอบครัว ศาสนา ชุมชน การศึกษา สื่อมวลชน ฯลฯ ไม่สามารถเป็นสถาบันที่ดูแล ช่วยเหลือ ประคับประคอง ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนอย่างเข้มแข็งและทั่วถึงได้ จึงจำเป็นต้องแสวงหาหรือสร้างกลไกอื่นเพื่อมาเสริมบทบาทหน้าที่

สถาบันทางสังคมเหล่านี้ในการช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง อาทิ การสร้างพี่เลี้ยง/ที่ปรึกษา สำหรับให้คำแนะนำ ปรึกษาในด้านต่างๆ แก่เยาวชนที่ อาจไม่สามารถพูดคุย/ปรึกษากับผู้ปกครองหรือครู อาจารย์ได้ การเปิดพื้นที่การ พบปะ รวมตัวของเยาวชนเพื่อมาทำกิจกรรมต่างๆ ในเชิงสร้างสรรค์ แทนการเข้าไป มั่วสุมตามสถานที่ต่างๆ เพื่อให้เป็นพื้นที่ในการแสดงออกและเพื่อให้พี่เลี้ยง/ที่ปรึกษา ได้ดูแล ปรึกษาประคับประคองอย่างใกล้ชิด

• **การดำเนินการลด/ควบคุมพื้นที่เสี่ยง** เป็นการดำเนินงานเพื่อ ควบคุมมิให้เกิดพื้นที่เสี่ยงในลักษณะต่างๆ ที่อาจเป็นปัจจัยช่วยให้เยาวชนมีพฤติกรรม ในทางที่ไม่ดีได้ เช่น สถานบันเทิง/สถานบริการ ที่พักอาศัยเชิงพาณิชย์ ร้านเกม/ อินเทอร์เน็ต และโคะสนักที่มีภาวะเสี่ยง ตลอดจนสถานที่เล่นการพนัน ร้านค้าแฝง รวมถึงพื้นที่สาธารณะและพื้นที่กรร้าง เป็นต้น โดยมาตรการ/กิจกรรมในการดำเนินการลด/ควบคุมพื้นที่เสี่ยงส่วนใหญ่ คือ การจัดระเบียบสังคมแบบบูรณาการ⁶ การ ป้องปรามและการบังคับใช้กฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อควบคุมหรือขจัดภาวะเสี่ยง ของแต่ละสถานที่ให้เบาบางลงหรือหมดไป

(3) **มิติปัจจัยบวก** นอกเหนือจากการดำเนินการในมิติปัจจัยเสี่ยง เพื่อขจัด ปัจจัยหรือพื้นที่ซึ่งอาจชักจูง/นำพาให้เยาวชนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน รวมถึงปัญหายาเสพติดแล้ว การดำเนินงานที่สำคัญซึ่งควรกระทำควบคู่กัน คือ การดำเนินงานใน มิติปัจจัยบวก เพื่อขยายปัจจัย กิจกรรมหรือพื้นที่ในเชิงสร้างสรรค์ ให้เยาวชนได้มี ทางเลือกหรือได้แสดงตัวตนในทางที่ดี ทดแทนทางเลือกชีวิตในทางที่เสี่ยงซึ่งจะนำไปสู่ ปัญหาในด้านต่างๆ โดยการดำเนินงานในมิติปัจจัยบวกที่สำคัญประกอบด้วย การให้ โอกาสเชิงความคิดและการกระทำ การสนับสนุนกิจกรรมเชิงบวก การพัฒนาและ ขยายพื้นที่บวก ซึ่งทั้งหมดมีรายละเอียด ดังนี้

⁶แนวทางการลด/ควบคุมพื้นที่เสี่ยงโดยการจัดระเบียบสังคมแบบบูรณาการ สามารถดูได้ ตามคำสั่ง ค.อ.ปส. ที่ 10/2550 เรื่องแนวทางการจัดระเบียบสังคมแบบบูรณาการ (www.ncccd.go.th)

- **การให้โอกาสเชิงความคิดและการกระทำ** เป็นการสร้างพื้นที่เชิงบวกในทางปัญญาและพื้นที่ทางสังคมให้แก่เยาวชน เพื่อให้เยาวชนได้มีตัวตน มีสำนึกในความเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชน/สังคม โดยการสร้างพื้นที่เชิงบวกในทางปัญญาและพื้นที่ทางสังคมนี้ มีใช้พื้นที่ทางกายภาพที่มีลักษณะเป็นลานหรือเป็นพื้นที่ที่จับต้องได้ หากแต่เป็นพื้นที่/เวทีทางสังคมที่เปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมกับกิจกรรมของสังคม หรือได้ทำกิจกรรมและแสดงออกตามความสนใจของเยาวชนในทางที่สร้างสรรค์ โดยตามธรรมชาติของเยาวชนเป็นวัยที่มีพลังและความคิดสร้างสรรค์เป็นพื้นฐานอยู่แล้ว หากได้รับโอกาสให้แสดงพลังนั้นทั้งในเชิงความคิดและการกระทำ ก็จะเป็นการพัฒนาให้เยาวชนได้นำพลังไปใช้ในทางที่ถูก ได้แสวงหาความสามารถในตัวเอง เกิดสำนึกในความเป็นส่วนหนึ่งและเกิดการมีส่วนร่วมในสังคม อย่างไรก็ตาม ข้อพึงระวังในการให้โอกาสทางความคิดและการกระทำของเยาวชน คือ ผู้ใหญ่จำเป็นต้องเข้าใจธรรมชาติของวัยรุ่น พร้อมทั้งจะเปิดใจสื่อสารและรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากความคิดความเชื่อของตนเอง และไม่ครอบงำความคิดและการกระทำของเยาวชน ตัวอย่างกิจกรรมในการให้โอกาสเชิงความคิดและการกระทำ เช่น การส่งเสริม พัฒนาศักยภาพแกนนำเยาวชนกลุ่มเสี่ยง การเปิดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ใหญ่และเยาวชน การเปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ดำเนินการเป็นประจำในชุมชน และการเปิดโอกาสให้เยาวชนได้เสนอความคิดและร่วมกำหนดทิศทางการเป็นไปของชุมชน เป็นต้น

- **การสนับสนุนกิจกรรมเชิงบวก** เป็นการสร้างกิจกรรมในทางที่ดีและสร้างสรรค์ เพื่อให้เยาวชนได้มีทางเลือกในการใช้เวลาว่างที่เป็นประโยชน์และสามารถแสดงความเป็นตัวตนในทางที่ดี โดยกิจกรรมเชิงบวกที่สนับสนุน ควรเป็นกิจกรรมที่มาจากความต้องการของเยาวชนเอง ถูกกับจริต/วัฒนธรรมย่อยของเยาวชน และสอดคล้องกับต้นทุนทางสังคมที่มีอยู่ อาทิ สอดคล้องกับศาสนาหรือทรัพยากรในท้องถิ่น รวมถึงต้องไม่ขัดต่อศีลธรรมของสังคมโดยรวม นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เป็นกิจกรรมจากเยาวชนเพื่อเยาวชน ซึ่งสามารถทำให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย/เยาวชนด้วยกันได้ดีกว่า

กิจกรรมที่กำหนดจากผู้ใหญ่เพียงฝ่ายเดียว โดยกิจกรรมเชิงบวกสามารถดำเนินการได้หลากหลายด้าน เช่น ด้านดนตรี การเต้นรำ กีฬา ศิลปะ วัฒนธรรม ศาสนา บำเพ็ญประโยชน์ คอมพิวเตอร์ และเครื่องดนตรีต่าง ๆ เป็นต้น

● **การพัฒนาและขยายพื้นที่บวก** นอกจากการเปิดพื้นที่ในทางปัญญาและทางสังคม ซึ่งเป็นพื้นที่ในเชิงนามธรรมแล้ว การเปิดพื้นที่เชิงบวกซึ่งเป็นพื้นที่ทางกายภาพที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้ ก็มีความจำเป็นเช่นเดียวกัน เพื่อเป็นพื้นที่รวมกลุ่มของเยาวชนในการใช้เวลาว่างทำกิจกรรมในทางที่ดี ที่สร้างสรรค์ ภายในชุมชน เป็นการป้องกันมิให้เยาวชนหันไปใช้เวลาว่างในพื้นที่เสี่ยงหรือพื้นที่ต่อโจรที่เป็นปัจจัยยั่วยุให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน โดยพื้นที่เชิงบวกควรเป็นพื้นที่ที่เยาวชนได้มีอิสระในการทำกิจกรรมและแสดงออกตามที่สนใจในทางที่สร้างสรรค์ ตัวอย่างกิจกรรมการพัฒนาและขยายพื้นที่บวก เช่น การสร้าง พัฒนาและขยายลานเยาวชน ลานกีฬา ลานกิจกรรมสร้างสรรค์ ศูนย์เยาวชน ลานศิลปวัฒนธรรม ลานดนตรี ห้องสมุด ลานธรรมและศูนย์คอมพิวเตอร์ เป็นต้น โดยพื้นที่เชิงบวกเหล่านี้ อาจเป็นพื้นที่ของรัฐหรือพื้นที่สาธารณะ เช่น สวนสาธารณะ หรือเป็นพื้นที่ของภาคเอกชน เช่น พื้นที่ตามห้างสรรพสินค้า เป็นต้น นอกจากนี้พื้นที่เชิงบวกสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงอาจเป็นสถานที่ "พักใจ" หรือเป็นสถานที่ที่เยาวชนสามารถรวมกลุ่มพบปะ พูดคุยในเรื่องต่างๆ และมีพี่เลี้ยงคอยดูแล ช่วยเหลือให้คำปรึกษาต่างๆ แก่เยาวชน เช่น ศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่น บ้านของพี่เลี้ยงหรือแกนนำเยาวชนที่เปิดต้อนรับเพื่อนเยาวชนให้เข้ามาพบปะ พูดคุย เป็นต้น

(4) **มิติตรึงรั้งประชาสัมพันธ์** นอกจากการดำเนินการในมิติเยาวชน มิติปัจจัยเสี่ยงและมิติปัจจัยบวกแล้ว การดำเนินงานอีกมิติหนึ่งที่ควรดำเนินการควบคู่กัน คือ การดำเนินงานในมิติตรึงรั้งประชาสัมพันธ์ เนื่องจากการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในมิติต่างๆ จำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจและความร่วมมือจากครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา สถาบันทางศาสนา องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน สื่อมวลชนทุกแขนง และสถาบันทางสังคมต่างๆ เพื่อร่วมเป็นภาคีหรือร่วมประสานให้เป็น "พลังแผ่นดิน" ในการป้องกันแก้ไข ดูแลปัญหาเยาวชนของประเทศชาติ มิให้มีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน ฉะนั้น จำเป็น

ต้องอาศัยการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ภาคส่วนเหล่านี้มีความรู้ ความเข้าใจและให้การยอมรับในธรรมชาติของเยาวชน/ตัวคนของเยาวชนที่เปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อมและยุคสมัย รับรู้และเข้าใจสภาพปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเยาวชน ตระหนักถึงความสำคัญในการร่วมกันป้องกัน แก้อาและดูแลเยาวชน รวมถึงให้โอกาสเยาวชนได้แสดงตัวตน ได้มีจุดยืน มีพื้นที่หรือมีส่วนร่วมกับสังคม เพื่อให้เยาวชนได้มีความภาคภูมิใจในตนเองและมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนหรือสังคม เพื่อลดความแปลกแยกหรือช่องว่างระหว่างเยาวชนกับผู้ใหญ่

3.6 การติดตามสถานะ/พฤติกรรมเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

หลังจากดำเนินการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในมิติต่างๆ แล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องติดตามสถานะ/พฤติกรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงอย่างใกล้ชิด เพื่อช่วยประคับประคองเยาวชนกลุ่มเสี่ยงให้มีภูมิคุ้มกันอย่างต่อเนื่อง สามารถเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่ยั่วเย้าให้มีพฤติกรรมที่เสี่ยง และเพื่อให้เยาวชนสามารถผ่านพ้นช่วงวัยไปได้ เนื่องจากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ การสร้างพื้นที่เชิงบวก ฯลฯ ไม่สามารถปรับเปลี่ยนความคิด ความเชื่อ ค่านิยมและพฤติกรรมของเยาวชนได้อย่างทันทีทันใดหรือได้อย่างถาวร เนื่องจากความคิด ความเชื่อ ค่านิยมและพฤติกรรมต่างๆ ของเยาวชนได้บ่มเพาะมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน รวมถึงมีปัจจัยเสี่ยงต่างๆ แวดล้อมเยาวชนอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น จึงจำเป็นต้องติดตามเยาวชนอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง เพื่อประคับประคองมิให้เยาวชนกลับไปมีพฤติกรรมที่เสี่ยงอีก ตัวอย่างกิจกรรมการติดตามสถานะ/พฤติกรรมเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เช่น การเยี่ยมบ้านเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่ผ่านการอบรม/ค่าย/กิจกรรม การเปิดพื้นที่เพื่อให้เยาวชนได้มาพบปะพูดคุยกับพี่เลี้ยงซึ่งทำให้สามารถติดตาม ช่วยเหลือ ดูแลเยาวชนได้อย่างใกล้ชิด และการให้กลไกในพื้นที่ เช่น ชุมชน ฝ่ายปกครองท้องที่หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ติดตามพฤติกรรมเยาวชนในพื้นที่ เป็นต้น

ทั้งนี้ เมื่อติดตามสถานะ/พฤติกรรมเยาวชนกลุ่มเสี่ยงแล้ว พบว่าเยาวชนกลับไปมีพฤติกรรมที่เสี่ยงอีกหรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่นๆ เพิ่มเติม จึงจำเป็นที่จะต้องกลับมาดำเนินการป้องกันปัญหาในลำดับแรก อันได้แก่ การทำความเข้าใจกับสภาพปัญหาและธรรมชาติเยาวชนใหม่ เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานให้เหมาะสมต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ การดำเนินงานป้องกันปัญหายาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงจำเป็นต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ไม่สามารถหยุดดำเนินการได้เนื่องจากเยาวชนและสภาพแวดล้อมมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว รวมถึงมีเยาวชนรุ่นใหม่เข้ามาทดแทนเยาวชนที่ข้ามพ้นสู่วัยผู้ใหญ่ตลอดเวลา ในการดำเนินงานจึงจำเป็นต้องกลับไปเริ่มต้นทำความเข้าใจกับสภาพปัญหาและธรรมชาติของเยาวชนอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น แนวทางการดำเนินงานป้องกันปัญหายาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงจำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นและปรับเพื่อให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้

ภาคผนวก ก

ทำเนียบหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

1. สำนักงาน ป.ป.ส.

 เลขที่ 5 ถนนดินแดง แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400

 0 2247 0901-19 www.oncb.go.th

2. สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 1

พื้นที่รับผิดชอบ จังหวัดสมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา
สระบุรี ลพบุรี อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท

 เลขที่ 213 ซอยวิภาวดี 25 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงตลาดบางเขน
เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

 0 2588 5037-9, 0 2580 3126 โทรสาร 0 2954 7230

3. สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 2

พื้นที่รับผิดชอบ จังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี ระยอง
จันทบุรี ตราคร นครนายก และสระแก้ว

 เลขที่ 213 ซอยวิภาวดี 25 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงตลาดบางเขน
เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

 0 2580 1412, 0 2588 5037-9 โทรสาร 0 2580 9560

4. สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 3

พื้นที่รับผิดชอบ จังหวัดนครราชสีมา สุรินทร์ ศรีสะเกษ บุรีรัมย์

อุบลราชธานี ยโสธร อำนาจเจริญ และชัยภูมิ

✉ เลขที่ 48/3 ถนนเดชอุดม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000

☎ 0 4492 8967 โทรสาร 0 4492 8966

5. สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 4

พื้นที่รับผิดชอบ จังหวัดขอนแก่น อุดรธานี กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด หนองคาย

สกลนคร มหาสารคาม เลย นครพนม มุกดาหาร และหนองบัวลำภู

✉ ตรงข้ามที่ทำการป่าไม้เขต ถนนหน้าศูนย์ราชการ อำเภอเมือง

จังหวัดขอนแก่น 40000

☎ 0 4324 5459, 0 4324 6790 โทรสาร 0 4324 6790 ต่อ 103

6. สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 5

พื้นที่รับผิดชอบ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง แม่ฮ่องสอน

แพร่ น่าน พะเยา และลำพูน

✉ บริเวณศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่ ถนนโชตนา ตำบลช้างเผือก

อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50000

☎ 0 5311 2468-9 โทรสาร 0 5311 2470

7. สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 6

พื้นที่รับผิดชอบ จังหวัดพิษณุโลก นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ กำแพงเพชร

พิจิตร ตาก อุตรดิตถ์ อุทัยธานี และสุโขทัย

✉ เลขที่ 29 ถนนเอกาทศรถ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000

☎ 0 5524 8395-6 โทรสาร 0 5524 8555

8. สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 7

พื้นที่รับผิดชอบ จังหวัดนครปฐม กาญจนบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี เพชรบุรี
ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสาคร และสมุทรสงคราม

✉ เลขที่ 213 ซอยวิภาวดี 25 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงตลาดบางเขน
เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

☎ 0 2580 9682, 0 2588 5037-9 โทรสาร 0 2589 6495

9. สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 8

พื้นที่รับผิดชอบ จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช กระบี่
ภูเก็ต ชุมพร พังงา และระนอง

✉ เลขที่ 157/9 ซอยศรีวิชัย 9 ถนนศรีวิชัย ตำบลมะขามเตี้ย
อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84000

☎ 0 7720 6298-9 โทรสาร 0 7720 6297

10. สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 9

พื้นที่รับผิดชอบ จังหวัดสงขลา สตูล ตรัง พัทลุง ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

✉ เลขที่ 434 ถนนไทรบุรี อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000

☎ 0 7431 2088, 0 7432 1515 โทรสาร 0 7432 1514, 0 7431 1354

11. สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกรุงเทพมหานคร

พื้นที่รับผิดชอบ กรุงเทพมหานคร

✉ เลขที่ 213 ซอยวิภาวดี 25 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงตลาดบางเขน
เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

☎ 0 2588 5039, 0 2580 2528 โทรสาร 0 2589 7964

สายด่วน

ช่องทาง/หน่วยงานรับแจ้งข่าวยาเสพติด

1. สายด่วน ป.ป.ส. ☎ 1386
2. ศูนย์รับแจ้งข่าวสารยาเสพติด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ☎ 1688
3. ตู้ ปณ. 1234 ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
4. ตู้ ปณ. 123 สามเสนใน พญาไท กรุงเทพฯ 10400
5. www.oncb.go.th

ปรึกษาปัญหายาเสพติด

- สายด่วนกรมการแพทย์ ☎ 1165
- ศูนย์ประสานงานกลางองค์การภาคเอกชนต่อต้านยาเสพติด (ศ.อ.ส.)
☎ 0 2354 7531-7 ต่อ 504

สายด่วนปรึกษาปัญหาเด็กและเยาวชน

- สายด่วนสายเด็ก ☎ 1387
- สายด่วนวัยรุ่น ☎ 0 2275 6993-4, 0 2276 5141-5
- สายด่วนศูนย์ประชาบดี ☎ 1300
- สายด่วนกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ☎ 1507
- ศูนย์ช่วยเหลือเร่งด่วน 24 ชั่วโมง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ☎ 1507, 1578
- ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและครอบครัว กระทรวงศึกษาธิการ ☎ 1579
- สายด่วนเติมพลังใจให้กัน (สำนักสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร) ☎ 0 2644 3344
- สายด่วนกองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน ☎ 1557
- ศูนย์พิทักษ์เยาวชนและสตรี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ☎ 0 2512 0092
- สายด่วนศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ☎ 1576
- สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น ☎ 0 2245 7798, 0 2245 8095, 0 2245 7833
- สายด่วนคลายเครียดกรมสุขภาพจิต ☎ 1667

หน่วยงานประสานและสนับสนุนกิจกรรมด้านการป้องกันยาเสพติด

- ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัด/อำเภอทุกแห่ง

สถานบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

- สถาบันธัญญารักษ์ ๐ 2531 0080-5
- โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ๐ 2246 0066 ต่อ 93189
- โรงพยาบาลตำรวจ ๐ 2252 8111 ต่อ 4156
- โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ๐ 2256 5180
- โรงพยาบาลราชวิถี ๐ 2246 0052 ต่อ 4302
- โรงพยาบาลตากสิน ๐ 2437 9400 ต่อ 2705
- โรงพยาบาลทหารผ่านศึก ๐ 2644 9400 ต่อ 2705
- ศูนย์จิต สังคม บำบัด (ราชดำริ) ๐ 2254 2039
- สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ประเภท
(บ้านพิชิตใจ) ๐ 2329 1353, ๐ 2329 1566
- ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จังหวัดขอนแก่น ๐ 4334 5391-4 ต่อ 231, 235
- ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติด จังหวัดแม่ฮ่องสอน ๐ 5361 3053-4 ต่อ 1037
- ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดภาคเหนือ
จังหวัดเชียงใหม่ ๐ 5329 7976-7
- ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติด จังหวัดปัตตานี ๐ 7333 8070-5 ต่อ 8100, 8206
- ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดภาคใต้ จังหวัดสงขลา ๐ 7446 7453
- คลินิกยาเสพติด 15 แห่ง และศูนย์บริการสาธารณสุข 60 แห่ง
ของสำนักงานมัย กรุงเทพมหานคร
- โรงพยาบาลประจำจังหวัดทุกจังหวัด

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างตารางการฝึกอบรม ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

1. ตัวอย่างตารางกิจกรรมค่านักเรียนกลุ่มเสี่ยงป้องกันยาเสพติด หลักสูตร 3 วัน

วัน/เวลา	06.00-07.00 น.		08.30-12.00 น.
วันที่ 1	เดินทางมาค่าย		- ลงทะเบียน - พิธีเปิด - กรอกรแบบสอบถาม เราคือมองเพื่อน ความคาดหวัง ปฐมนิเทศศกติกาการอยู่ค่าย
วันที่ 2	ออกกำลังกายและ บำเพ็ญประโยชน์		การปรับตัวเข้ากับสังคม การตระหนักรู้ในปัญหาเสพติด
วันที่ 3	ออกกำลังกายและ บำเพ็ญประโยชน์		ทักษะการแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจ

หมายเหตุ : หัวข้อวิชาที่กำหนดไว้ มีการยืดหยุ่นตามศักยภาพและข้อจำกัดของกลุ่มเป้าหมาย

ที่มา : ศูนย์ป้องกันปราบปรามยาเสพติดอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองนครสวรรค์. **คู่มือวิทยากรการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม**
"หลักสูตรการจัดค่ายทักษะชีวิตป้องกันสารเสพติด", น.55.

	13.00-17.00 น.		19.00-21.30 น.
	การตระหนักรู้ในตนเองและเป้าหมายชีวิต กีฬาสัมพันธ์		การตระหนักรู้ในครอบครัวตนเอง
	ทักษะการปฏิเสธ กีฬาสัมพันธ์		การแสดงของนักเรียน
	ทักษะการวางแผนชีวิต การประเมินค่า พิธีปิดค่าย		

2. ตัวอย่างตารางกิจกรรมค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียน/เยาวชนกลุ่มเสี่ยง หลักสูตร 3 วัน
(ค่ายพัฒนาคุณภาพชีวิต เชิดชูความเป็นไทย ห่างไกลยาเสพติด โดยพระวิทยากร)

วันที่	05.00- 06.00	06.00- 07.00	07.00- 08.00	08.00- 09.00	09.00- 10.00	10.00- 11.00	11.00- 12.00	
1			รับเยาวชน		พิธีเปิด		มารยาท ความเป็น ไทย	
2	- ฝีมือจริงหรือไม่ - บริหารจิต - ทำวัตรเช้า - สมาธิภาวนา - บำเพ็ญประโยชน์		รับประทานอาหาร	พื้นฐานชีวิต ศีล 5	บาป-บุญ กฎแห่งกรรม		กิจกรรมช่วย เพื่อนพักใจ และรัก สถาบัน	
3	-แม่ไม่ต้อง ร้องให้ - ยืนสมาธิ แผ่เมตตา	สวดมนต์ - ผีไม่มีชีวิต - ตักบาตร ความดี - ชายผ้า เหลืองลูก	รับประทานอาหาร	นรก สวรรค์ กรรมตาม สนอง		สมาธิ - ธรรมะ		

หมายเหตุ : หลักสูตรสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

	13.00- 14.00	14.00- 15.00	15.00- 16.00	16.00- 17.00	17.00- 18.00	18.00- 19.00	19.00- 20.00	20.00- 21.00
	สมาธิ - กิจกรรม ดอกไม้ ให้คุณ	สภาพปัญหา สังคม	เดินตาม รอยเท้าพ่อ	กิจกรรม คำว่าเพื่อนแท้	รับประทานอาหาร	- คายแล้วพื้น - สวดมนต์เย็น - สมาธิภาวนา	การเกิดของ มนุษย์	
	พิษภัยสารเสพติด บุหรี่ยี่ สิ่งมีนเมา		กิจกรรมรู้รัก สามัคคี	กิจกรรมรักชาติ - ปณิธานใจ - รับยาสมุนไพร		รับประทานอาหาร	สวดมนต์เย็น สมาธิ ภาวนา	- สมาธิ - ภัยของชีวิต - การตาย - จุดเทียนชีวิต
	- กิจกรรม ล้างบาป - มอบใบ ประกาศ	กิจกรรม กตัญญู พิธีปิด						

3. ตัวอย่างตารางกิจกรรมค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียน/เยาวชนกลุ่มเสี่ยง หลักสูตร 5 วัน
(ค่ายเยาวชนอาสาทำความดีเพื่อแผ่นดิน โดยวิทยากรทหาร)

วันที่	08.00-08.30 น.	08.30-10.00 น.	10.30-12.00 น.	
วันที่ 1 อบอุ่น/ ควบคุมได้	เดินทาง		- ลงทะเบียน - ปฐมนิเทศ - ชี้แจงการเข้าที่พัก	
วันที่ 2 ชี้ให้เห็น ทุกข์	สวดมนต์ ไหว้พระ กล่าว อธิษฐานขอ พร นั่งสมาธิ	กิจกรรม "สถานการณ์ ยาเสพติด"	บรรยายเรื่อง "กรรม"	
วันที่ 3 ปลูกใจให้ ลูกขึ้นสู่	สวดมนต์ ไหว้พระ กล่าว อธิษฐานขอ พร นั่งสมาธิ	กิจกรรม "จิตใจ-เสียใจ" สอนเพลง "ความหวัง ยังมี"	บรรยาย เรื่อง "ประวัติศาสตร์ ชาติไทย"	
วันที่ 4 กล้าใช้ ชีวิตอย่าง เป็นสุข	สวดมนต์ ไหว้พระ กล่าว อธิษฐานขอ พร นั่งสมาธิ	บรรยาย เรื่อง "การทำน้ำยาล้างจาน และน้ำยาล้างผ้า"	กิจกรรม แผนที่ความคิด "จะเปลี่ยนตัวเอง อย่างไร เมื่อกลับไป"	
วันที่ 5 ฝัง อุดมการณ์	สวดมนต์ ไหว้พระ กล่าวอธิษฐานขอ พร นั่งสมาธิ	กิจกรรม "การเตรียม ตัวของผู้ที่กลับมา"	พิธีปิด	

หมายเหตุ : หลักสูตรสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

	13.00-14.00 น.	14.00-15.00 น.	15.30-16.30 น.	16.30-17.30 น.	19.00-21.00 น.
	ละลาย พฤติกรรม	กิจกรรมแผนที่ ความคิด "ปัญหาของ เยาวชนไทยใน ปัจจุบัน"	กิจกรรมแผนที่ ความคิด "ปัญหาของ เยาวชนไทยใน ปัจจุบัน" (ต่อ)	ออกกำลังกาย ฝึกกระเปาะวินัย	พิธีบายศรีสู่ขวัญ และมอบป้ายชื่อ
	บรรยายเรื่อง "ผลกระทบที่เห็นได้"	กิจกรรมกลุ่ม สัมพันธ์ เรื่อง "การแนะนำ ตนเอง"	กิจกรรมแผนที่ ความคิด "สาเหตุที่เข้าไป เกี่ยวข้องกับ ยาเสพติด"	ออกกำลังกาย ฝึกกระเปาะวินัย	กิจกรรม เรื่อง "เมืองไทยของเรา"
	กิจกรรม "ใครเป็นผู้ทำให้ ยาเสพติด ยังระบาด"	กิจกรรม "เกลือกบน้ำ/ วงจรวง"	กิจกรรม "เส้นแบ่งเวลา"	ออกกำลังกาย ฝึกกระเปาะวินัย	กิจกรรม เรื่อง "ต้นไม้ของพ่อ"
	กิจกรรม Walk Rally		กิจกรรม "พฤติกรรม มนุษย์"	ออกกำลังกาย ฝึกกระเปาะวินัย	พิธี "ขอมาแผ่นดิน/ เทียนอุดมการณ์ ของชีวิต"
	เดินทางกลับ				

4. ตัวอย่างตารางกิจกรรมค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนกลุ่มเสี่ยง หลักสูตร 5 วัน
(ค่ายคุณธรรม โดยพระวิทยากรของกรมการศาสนา ร่วมกับศาลเยาวชนและครอบครัว)

วันที่	05.00- 06.00	06.00- 07.00	07.00- 08.30	08.30- 09.00	09.00- 10.00	10.00- 11.30	11.30-13.00
1				ลงทะเบียน	พิธีเปิด	อบรมพัฒนา คุณภาพชีวิต	อาหารกลางวัน
						ผู้ปกครอง จิตวิทยา ครอบครัว/ ทักษะชีวิต/ กลุ่มย่อย แลกเปลี่ยน ประสบการณ์	
						เด็ก เปิดใจสู่ ธรรม/ทักษะ ชีวิต/มารยาท ชาวพุทธ	
2							

	13.00- 14.00	14.00- 16.00	16.00- 17.00	17.00- 18.00	18.00- 19.00	19.00- 20.00	20.00- 21.00	21.00- 22.00	22.00
	กิจกรรม ปลูกจิต สำนึก "ทำดี เพื่อพ่อ"	กิจกรรม อธิษ ฐานจิต	ปิดการ ประชุม	 หมายเหตุ : วันที่ 1 เป็นการประชุมเตรียมความพร้อมก่อนเข้าค่าย					
ลงทะเบียน/ รายงานตัว	เดินทางไปค่าย			รับประทานอาหารเย็น/ สวดมนต์ ไหว้พระ	ชี้แจงการ อยู่ค่าย/พิธี มอบตัวเป็น ศิษย์และ สมาทาน กรรมฐาน/ กิจกรรม กลุ่ม สัมพันธ์	ทักษะชีวิต 1 "พลังจิตแห่ง ปัจจุบัน"	จุดเทียน ถวาย พระพร	ธรรมะสู่ นิทรา	

วันที่	05.00- 06.00	06.00- 07.00	07.00- 08.30	08.30- 09.00	09.00- 10.00	10.00- 11.30	11.30-13.00
3	ทำวัตรสวดมนต์ เจริญจิตภาวนา	เดินจงกรมฝึกสติ	รับประทานอาหารอย่างมีสติ/บำเพ็ญประโยชน์	พิธีเปิดการอบรม	ปฐมนิเทศและแนะนำวิทยากร	ธรรมะจากสื่อ "ภัยร้ายยาเสพติด"	รับประทานอาหารอย่างมีสติ/บำเพ็ญประโยชน์
4	ทำวัตรสวดมนต์ เจริญจิตภาวนา	เดินจงกรมฝึกสติ	รับประทานอาหารอย่างมีสติ/บำเพ็ญประโยชน์	ปฏิบัติธรรมสำหรับเยาวชน	ทักษะชีวิต 3 "การอยู่กับคน"	แลกเปลี่ยนประสบการณ์ปฏิบัติธรรม "วิปัสสนาพาสุข"	รับประทานอาหารอย่างมีสติ/บำเพ็ญประโยชน์
5	ทำวัตรสวดมนต์ เจริญจิตภาวนา	เดินจงกรมฝึกสติ	รับประทานอาหารอย่างมีสติ/บำเพ็ญประโยชน์	ปฏิบัติธรรมสำหรับเยาวชน	กิจกรรมเพื่อน/พี่เลี้ยงบอกเล่าความรู้สึกรัก/พิธีขอขมาพระวิทยากร/อำนวยการ/อธิษฐานจิตเพื่อชีวิตใหม่	พิธีปิด	รับประทานอาหาร/บำเพ็ญประโยชน์

ที่มา : สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา. **คู่มือแนวทางการดำเนินงาน**

โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเยาวชน : เข้าค่ายคุณธรรม, น.24 - 27.

	13.00- 14.00	14.00- 16.00	16.00- 17.00	17.00- 18.00	18.00- 19.00	19.00- 20.00	20.00- 21.00	21.00- 22.00	22.00
	ทักษะชีวิต 2 "รุ่งอรุณ ของชีวิต ใหม่"	ศึกษา ธรรมะ ตามฐาน	ภารกิจ ส่วนตัว	รับประทานอาหาร อย่างมีสติ/ บำเพ็ญ ประโยชน์	ทำวัตรสวดมนต์ เจริญจิตภาวนา	กิจกรรม พัฒนา โยนิโส มนสิการ	กิจกรรมจุด เทียนแห่ง ปัญญา		ธรรมะสู่ นิทรา
	ทักษะชีวิต 4 "การ แยกแยะ"	แบ่งกลุ่ม ย่อยให้คำ ปรึกษา	ภารกิจ ส่วนตัว	รับประทานอาหาร อย่างมีสติ/ บำเพ็ญ ประโยชน์	ทำวัตรสวด มนต์ เจริญ จิตภาวนา	ธรรม บรรยาย	กิจกรรม "แสงเทียนแด่ พระคุณพ่อแม่"		ธรรมะสู่ นิทรา
	เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ								

โดยนางสาวเจริยา แจ้งสว่าง
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต

รางวัลชนะเลิศ

การประกวดคำขวัญต่อต้านยาเสพติด 2552

ผิดช่วยรัง พลังช่วยเตือน
๖๖๖ห้ามเฟี้ยว อย่าคิดลองยา

